

MİMAR SİNAN

5. İçimizdeki Levhimahfuz I Naki Cevad AKKERMAN
16. Evrenin ve İnsanın Yaradılışı Hakkında
Bilimsel Gerçekler ve Kutsal Kitaplar
Arasındaki Görünen Çelişkiler
Bağdaştırılabilir mi? I Faruk ERENGÜL
24. Masonca Davranış Üzerine
Düşünceler Macit ERBUDAK
37. Masonik Şiirler I Kemâl KAPLANCALI
49. Masonluk ve Filateli Yazar: Walter J. KIRBY
Çeviren : Tarık GÜNER
53. Bir Fantezi : Mitolojiden Masonluğa Reşit ATA
62. L. Sekreterleri Cennete
Giderler mi ? Donald L THORNE
63. Olayların İçinden Şahir ERMAN
68. Localardan Haberler Mimar Sinan
72. Aramızdan Ayrılanlar Mimar Sinan

MİMAR SİNAN

**Gevşemeyin, endişe etmeyin. İnancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.**

Şânı Yüce Kur'an, S. III. 139

MİNAR SİNAN

Kapak kompozisyonu : ŞİNASI BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ — TİPO — OFSET
Tel : 43 55 72 * İSTANBUL — 1981

MİMAR SİNAN

**Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locasının
tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.**

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
imtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı işlerini fiilen idare eden : T. Zihni TARHAN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR, PARA İLE SATILMAZ

1980

Nuruziya Sokağı 25, Beyoğlu, Tel : 49 47 53

SAYI : 38

5. İçimizdeki Levhimahfuz I Naki Cevad AKKERMAN
16. Evrenin ve İnsanın Yaradılışı Hakkında
Bilimsel Gerçekler ve Kutsal Kitaplar
Arasındaki Görünen Çelişkiler
Bağdaştırılabilir mi? I Faruk ERENGÜL
24. Masonca Davranış Üzerine
Düşünceler Macit ERBUDAK
37. Masonik Şiirler I Kemâl KAPLANCALI
49. Masonluk ve Filateli Yazan: Walter J. KIRBY
Çeviren : Tarık GÜNER
53. Bir Fantezi : Mitolojiden Masonluğa Reşit ATA
62. L. Sekreterleri Cennete
Giderler mi ? Donald L THORNE
63. Olayların İçinden Sahir ERMAN
68. Localardan Haberler Mimar Sinan
70. Aramızdan Ayrılanlar Mimar Sinan

MİMAR SİNAN

**Allaha imândan sonra
en üstün şey insanları
sevmektir.**

Hadisi şeriften

İçimizdeki LevhimaHFuz

— I —

**GEREKİRCİLİK ÖĞRETİSİ (DETERMİNİSME) VE
BU AÇIDAN FİZİKSEL VE RUHSAL NİTELİKLERİYLE
DOĞA TARİHİNDE İNSAN**

**İnsan, talihinin denizinde olayların
sürüklediği çaresiz bir hava kabarcığı
değildir. R.XII**

N. Cevad AKKERMAN

«Felsefi açıdan masonluk ülküsünün temel ilkeleri ve niteliği üzerine düşünceler» başlığı altında Mimar Sinan Dergisinin 25-28 sayılı nüshalarında yayınlanan dört bölümlü yazılarımızda, inanç bakımından masonluk öğretisini «tanrıcı, gerekirci ve insancı» olarak üç ilkede toplamış ve bunlardan tanrıcılık ve insancılık konularındaki düşünceleri içeren açıklamalarda bulunmuştuk. Ayrıca Fikir ve Kültür Derneğinin Ankara vâdisindeki Etiler grubunca az sayıda bastırılıp yayımlanan ve özellikle İslâm dini ve masonluk öğretisi açısından kişisel bir inceleme niteliğini taşıyan «Tanrı ve Yazgı» başlıklı dizgemizle de, yukarıda adları geçen üç inanç ilkesinin anlam ve tanımını, hem doğa tarihi ve yaşam bilgisi ve hem de kutsal kitaptaki Tanrı buyruklarının esinsel ve yorumsal ışığı altında dizeler halinde sunmuştuk.

İki bölümden oluşan ve «içimizdeki Levhimahfuz» başlığını taşıyan bu yazılarımızın temel konusu, dergide açıklanması noksan kalan bilimsel ve metafiziksel gerekircilik öğretisidir. Bilindiği gibi «Levhimahfuz» Kur-ân-ı Kerim'in getirdiği bir deyimdir ve ikinci bölümde ayrıntılı olarak açıklanacak inançlara göre, bütün evrensel varlıklar hakkında Tanrı'nın gerekirci ve zorunlu değişmez takdirlerinin yazılı olduğu kutsal ve saklı (sacrum absconditum) bir tablodur. Biz, öğreti bakımından masonluk ilkelerini de ilgilleyen bu konuya açıklık getirmek için, birinci bölümde, evrensel bütünlüğün içinde dirimgen elementlerin oluşturduğu yaşam kavramının özü, anlamı ve yaratıcı yetilerle sınırsız güçler gizlerinin simgesi bir yaratık olarak, fiziksel ve ruhsal varoluşumuzla yaşamımızda oluşup gelişen gerekirci «déterminé» evrimsel süreçlerin belge ve kanıtları olan içimizdeki objektif ve sübjektif üç levhimahfuz üzerinde duracak, ikinci bölümdeyse, aşağıda (C) paragrafında gösterilen ve felsefi adı, tanrıbilimci yazgıcılık «fatalisme théologique» olan kader kavramının dogmatik niteliği ile, İslâm dini bilginlerinin ilginç düşüncelerini ve bu konuya ilişkin masonluk ilkelerini sunmaya çalışacağız.

GENEL KAVRAM OLARAK KONUYLA İLGİLİ TANIMLAR :

Doğal gerekircilik ve tanrıbilimci yazgıcılık, anlam ve konularını, neden sözcüğünden ve nedenselliğe dayanan öğretilerin genel adı olan nedenselcilik prensibinden alan iki düşünce ve inanç akımıdır.

«Neden : cause» bir olayı oluşturan etkidir. Her olayda ortaya çıkan etki (sonuç) ile birlikte genel ve ana prensip olarak nedenselcilik (Causalisme) öğretisinin temelini oluşturur. Bu prensibe göre her belli sonuç bir nedenden doğmakta ve bu nedenle sonuç arasındaki özden bağlaşma, bir nedensellik (causalité) bütünlüğünü meydana getirmektedir. Bu kavram bütünlüğü içinde yer alan konumuzu, incelemeye kolaylık sağlaması için üç paragrafta toplamayı yararlı bulduk.

- A— İnsan bilincinin dışındaki doğal olgularda nedenlerle bunların ürünü olan sonuçların birbiriyle olan değişmez, zorunlu bağlantıları, nesnel (objektif) gerekirciliği;
- B— Dış dünyadaki gerçeklerle bir ilişkisi olmadan zihnin ürünü olarak bireysel ve toplumsal düşünce ve olgulardaki ne-

denlerle bunların sonuçlarının birbiriyle olan zorunlu bağlantıları, öznel (sübjektif) gerekirciliği;

- C— Evrende olup biten olayların Tanrı'nın tümel irade ve buyruklarının değişmez, değiştirilemez zorunlu eylemleri olduğunu ileri süren dinsel bir inanç gerekirciliği: «tanrıbilimci yazgıcılık» (kadercilik).

Bu ayrıma karşın öznel düşünceler, pratik alanda gerçek değer kazandıgı zaman nesnel bir niteliğe dönüşür.

ÖRNEKLERİYLE GEREKİRCİLİK ÖĞRETİSİ (DÉTERMINİSME), İNSAN VE İÇİMİZDEKİ ÜÇ LEVHİMAHFUZ

Yukarda belirtildiği gibi evrende ve onun canlı bir parçası olan insan yaşamında geçen her olayın, kendini oluşturan bir nedeni vardır ve belirli her neden aynı koşullar altında, kaçınılmaz ve zorunlu aynı sonucu doğurur. Nesnel bütün olaylar, evrensel ve kendilerine özgü bir düzenle cereyan etmektedir. Örneğin, ay yerimizin ve yerimiz de güneşin etrafında hem kendi eksenleri ve hem de kendilerine özgü yörüngeleri üzerinde matematiksel bir düzenle hiç durmaksızın ve sapmaksızın dönmekte ve bilindiği gibi, belirli zamanlarda ay, güneşle yerimizin arasına girerek güneş tutulması, ya da yerimiz güneşle ay arasına girerek ay tutulması olayı görülmektedir. Bu olaylar; yıl, ay, gün, saat ve dakikasına kadar matematiksel ve fiziksel kurallara uygun gerekici nitelikte oluşmaktadır. Ünlü matematikçi, astronom ve fizikçi filozofların ilki, Ege kıyılarının evladı Thales (İ.Ö. 640-548) 585 de görülen ve halkı korku ve dehşet içinde bırakan güneş tutulmasını, bulduğu matematik kurallarla, doğanın en büyük gizlerinden birini çözerek, günü ve saatına kadar önceden haber vermek suretiyle, metafiziksel inançlardan birisinin peçesini ilk kez kaldırmış, bilimsel temellere dayalı evrensel bir gerekirciliği ortaya koymuş ve kendinden sonra gelen ilkçağ filozoflarına geniş ve aydın ufuklar açmıştır. Bütün bunlar, evren doğumda (cosmogonie) oluşan ilk nedenin sürüp gelen belirli ve sınırlanmış (déterminé) zorunlu sonuçlarıdır.

1910 yılı Nisanının 20. günü görünerek bizim kuşağa korkulu günler yaşatan Halley kuyruklu yıldızı 76 yıl sonra 1986 da tekrar görülecektir. Denizlerdeki geldi-gittilerin, yağın yağmurun, yakıp yıkan yıldırımın, koşulları ve mevsimleri oluşturan doğal değişimle-

rin nedenleri de, gerekirci bilğilerimiz içinde artık giz olmaktan çıkmıştır. Bu örneklerin yüzlercesini sıralamak mümkündür.

Kişinin düşüncesine değil, eşyanın gerçekliğine dayalı bir anlam içeren nesnel (objektif) gerekircilik öğretisinin, ruhsal nitelikleri açısından kişinin düşüncesine dayalı öznel (sübjektif) bir gerekircilik için de geçerli olup olmadığı, XIX. yüzyılda, üzerinde durulup tartışılan en önemli konulardan birisi olmuştur. Bu alanda yorulmadan çaba sürdüren ünlü birkaç filozof ve bilim adamlarının düşüncelerini kısaca sunacağız :

Durkheim'a göre (1858-1917) : İnsan her yönüyle doğanın parçasıdır. İnsan toplumu, ne doğa üstü ve ne de doğa dışı bir varlıktır. Toplum bireylerini birbirine bağlayan sosyal kuruluş ve ahlak kavramı, toplumların yapısıyla değişmektedir. Bu değişimde etken, doğal yasalardır. Bu yasalar, doğanın bir parçası olan insan için de geçerlidir. Sosyal olaylar, tıpkı doğal olaylar gibi, birer eşya olarak incelenmelidir. Sosyal olayların psikolojik yönden açıklanmasını reddeden Durkheim, sosyal gelişmeyi, insanın en iyiye yönelişi ve bunun en mükemmel gerçekleşmesi bakımından da doğayı, bu yönelişi ileri iten bir güç olarak kabul eder. Ahlak sözcüğünü çeşitli sosyal tiplere göre değişen törebilim'i olarak kabul eden Durkheim, bireyi ilgilleyen en büyük kuvvet olarak, kolektif bilinci (conscience collective) ve ayrıca, bilimlerin verilerini de tümel bir gerekircilik (déterminisme universel) kavramı içinde anlamının en uygun yöntem olacağını ileri sürer.

Bergson'a göre (1859-1941) : Yaşam, maddenin gerekircilik yasasına tâbi değildir. Çünkü, ruhsal yaşam geçmişten hale, halden geleceğe doğru gelişen sürekli bir oluş ve bilincimiz de devamlı bir akış halindedir. Düşüncelerimizin, duygularımızın oluşum ve açınımında mutlak bir erginlik vardır. Bununla ruhumuz, içerden dışarıya doğru gerilim suretiyle haricileşmeye eğilimli bir çaba içindedir. Bütün evreni açıklamaya kalkışan gerekircilik, eşyanın esasına kadar götürülemez. Kudret ruhdadır. Gerçeği zekâ ile değil, sezgi ile kavrayabiliriz. Yaşam eylemleri hayvanlarda içgüçü, insanlardaysa istenç ile olur.

Nietzsch'ye göre (1844-1900) : Doğanın bütün yasaları, bütün ilkeleri insanlar için de geçerlidir. Çünkü insan, içinde bulunduğu

varlıklarla birlikte doğa'nın bütünlüğünü oluşturur. Doğal denen niteliklerle «insan'a» özgü denenler, ayrılmaz durumda birbiriyle kaynaşmıştır. İnsan, en soylu, en seçkin güçleri içinde baştanbaşa doğa'dır.

Feuerbach'a göre (1804-1872) : İnsan düşüncesinin nesnel bir gerçekliğe erişip erişmeyeceği teorik bir sorun değil, pratik bir sorundur. İnsanı, gerçeği, yani düşüncenin gerçekliğini ve gücünü, o düşüncenin altında yatan şeyi, pratik içinde kanıtlamakla yükümlüdür. Claud Bernard'a göre (1813-1878) : Gerekecilik öğretisi canlı varlıklar için de geçerlidir. İnsanların bilimsel alandaki çabaları ve buluşları bu öğreti ile gerçekleşmiştir. Doğa'da olup biten olayların nedenlerinin araştırılması ve bunların en ince ayrıntılarına kadar incelenmesi, bilimsel gelişmeler için temel ilke olmuştur. «Bu çaba, insan özgürlüğünün doğa'ya attığı ilk adımdır.»

L. Buchner'e göre (1824-1899) : Psikolojik olaylar, nesnel hallerden herhangi bir ayrıcalık ve ayrı bir karakter taşımaz.

Freud'e göre (1856-1939) : İnsan yaşamında rastgele hiç bir şey yoktur, en karışık problem olan insan psikolojisinde de bu kuram egemendir. Felsefi teorileri bilimsel esaslara bağlayan filozoflardan birisi olan Freud, nedenini bilinçte bulamadığı olayların köklerini, insanın özü diye nitelendirdiği bilinçaltında arama yöntemiyle olumlu sonuçlara ulaşmış ve psiko-analiz yöntemini, insanlığın yararına sunmuştur. Kısacası, özdeksel âlemde oluşan fiziksel olaylar gibi, ruhsal yaşamımızda zaman zaman bizi etkisi altına alan mutluluklar, haz ve elemeler gibi karmaşık olgular da, onları oluşturan ayrı ayrı nedenlerin sonuçlarıdır.

Bütün bu düşünce akımlarından çıkardığımız sonuç, insanın, doğa üstü ve onun dışında bir yaratık olmadığıdır. Her toplum, kendini düzenleyen belli kuralların ve belli nedenlerin belli koşulları ve bu nedenlerin getirdikleri zorunlu sınırları içinde yaşar. Ters savlara karşın maddeler dünyasındaki gerekecilik, morfoloji ve ruhsal yapı nitelikleri bakımından insanlar için de geçerlidir. O halde, nesnel ve öznel kanıtlarıyla İNSAN NEDİR?

Romantik tanımları bir tarafa bırakarak konuyu doğa tarihindeki yeri, morfoloji ve psikoloji açılarından nitelikleri ile ele almak ve çok kısa, fakat belgeleriyle açıklamak gerekmektedir.

I — MORFOLOJİ (şekilbilim) BAKIMINDAN İNSAN VE İÇİMİZDEKİ I. LEVHİMAHFUZ :

İnsanlar, hayvanlar âlemi dizgesinde (système zoologique) memelilerden primat sınıfının HOMİNİDEA familyasına mensup bir doğa ürünüdür. Bütün canlı varlıkların yaratılış eylemine (faktum) köken olan en ilkel öge, insan varlığının da ana kaynağıdır. Nasıl ki bir hücreden ibaret bu ilkel canlıyı oluşturan doğal etkinlik, sularda birkaç mineral maddeyi bileşik hale sokan ortam koşullarının zorlayıcı gerekirciliği olmuşsa, insanların da sulardaki bu öz varlıktan (Kârân'ın deyimiye bir nefisten) başlayarak öteki canlılar gibi aynı doğal etkenlerin zorlayıcı gerekirciliği ile bir sürü evrim süreçlerini izleyerek bugünkü morfolojik niteliğe ulaştığı bilimsel olarak ortaya konulmuştur. Oysa bu gerçekler, nesnel bir açıklıkla 1400 yıl önce Kur'an-ı Kerim'de açık açık yerini bulmuştur. Bu konuda inceleme yapacak okurlarımıza kolaylık olmak için birkaçının sure adlarını ve ayet sayılarını ve üç surenin de olduğu gibi metnini veriyoruz. (Enbiya s: 30), (Nur: 45), (Hicr: 28/29), (Secde: 7-9), (Araf: II).

(İnsanı sudan yaratarak ona soysop veren o dur. Furkan s. 54)

(Oysa sizi merhalelerden geçirerek o yaratmıştır. Nuh s. 14)

(Sizi bir tek nefisten yaratmış, sonra ondan eşini varetmiştir.

...sizi annenizin karnında üç türlü karanlık içinde yaratılıştan yaratılışa geçirerek yaratmıştır. İşte bu Rabbiniz olan Allah'tır. Hükümrânlık onundur. Ondan başka Allah yoktur. Zümer s. 6).

Bu kutsal buyruklardan ve biyolojik bulgu ve verilerden öğrendiğimize göre yaşam, bir tek öz varlıkla sularda başlamış (protistos) ve yaratılıştan yaratılışa, kalıptan kalıba sokularak geçmişteki ve bugünkü hayvanlar âleminin türleri meydana gelmiştir. Beş milyarlık bir ömrü olduğu savunulan yerimizde sularda bir tek hücre ile başlayan sonra da çok hücreliler halinde, yerimizin geçirdiği zaman ve formasyonlarda sırasıyla sularada ve karalarda, sedantereler, derisi dikenliler, solucanlar, eklembacaklılar, yumuşakcalar, gömlekliler, balıklar, iki yaşamlılar (sularda ve karada), sürüngenler, kuşlar, memeliler (Bu grupta en son yarı maymunlar, maymunlar, insanlar) gibi bugün nesilleri varolmayan bir çoğu korkunç küçük büyük bir sürü hayvan türleri, içinde yaşadıkları zaman ve formasyonlarının, gerektirdiği yaşam savaşı ve seleksiyonunun etkisi ile ya ortadan kalkarak ya da bir takım şekilsel değişimlere uğrayarak bugünkü hayvanlar

dizgesi halinde ortaya çıkmışlardır. Yeryüzünün bu canlı varlıkları arasında insanlar, âni ve bugünkü şekilleriyle türemiş ve görünmüş değildir. Evrimsel başlangıç şekillerini bir milyon yıl öncelere kadar Anthrozoicum ve âlluviyum evrelerinde alan insan, kendisine köken olan sulardaki ilkel özvarlıktan (bir nefisten) başlayarak yaratılıştan yaratılışa, kalıptan kalıba geçirdiği soyuluş (Phylogenie) morfolojik nitelikleri, mucosa, muskularis ve serosa adlarındaki üç katlı ana dölyatağında kısa kısa fazlar halinde tekrar etmektedir. Gizler dolu bu evrim süreçlerinden birkaçını kısaca sunalım. Çünkü bu olaylar, doğada insan oluşumunun tarihsel bir sayfasını ve kalıtsal belgesi olarak, mecazi (metaphorique) anlamda «içimizdeki levhi-mahfuzun» birinci tablosunu oluşturur. Hemen şunu da ekliyelim ki, biyolojik bir evrim sürecinin kanıtlarını taşıyan bu ana rahmi oluşum ve yaşamının gizleri somut ve bilimsel veriler olarak ortaya konulmuştur.

İnsanın yaşam öyküsü, bütün çok hücreli yaratıklarda olduğu gibi döllenen bir tek hücre ile başlar. Bu hücre, dölyatağı suyu içinde bölüne bölüne çok hücreli bir evreye geçer. Yine çok hücreliler de olduğu gibi morula, blastula ve gastrula denilen fazları oluşturan değişik şekillere dönüşür. Bu evreleri simgeleyen birçok hayvan türleri bugün denizlerde ve tatlı sularda yaşamaktadır. Çoğalma ve şekillenme halindeki embriyonun (oğulcuğun), bütün organları belirldikten, yani kan dolaşımı başladıktan sonra izlediği dölüt (cenin) evresinde başın yanlarında, sularda yaşayan hayvanların solungaçlarını hatırlatan yarıklar, büküntüler meydana gelir. Bu evrede öyle bir dolaşım sistemi vardır ki, bu ancak sularda yaşayan ve solunumlarını solungaçlarla yapan hayvanların dolaşım organlarıyla büyük bir benzerlik gösterir. Dölyatağı içinde solungaçlarla solunum olanaksız olduğuna göre bu oluşların, hem de buna uygun bir dolaşım sisteminin nedeni düşünülecek bir olaydır. Aslında bu durum, memelilerden, sürüngenlerden, kurbağalardan tutunuz da kuşlara varıncıya dek hemen bütün hayvan türlerinin embriyonlarında birbirinden ayırt edilemeyecek kadar birbirinin tıpkısıdır. Seyrek de olsa, bazı kimselerde, bu yarıklar, doğumdan sonra da kalmakta ve boyun fistülü adını taşımaktadır. Bunlar bize, sularda geçen yaşam sürecimizden kalmış birer kanıttır.

Dölütün belirli bir evresinde bir de kuyruk vardır. Doğumdan önce körleşen bu kuyruk kemiklerini, omurgamızın uzantısı halinde ve içe kıvrılmış olarak bugün taşımaktayız. Kuyruk sokumumuzda sayıları

4-6 olan bu körleşmiş uzantılar, bazen körleşmeden doğumdan sonra da bulunabilir. Kuyruklu doğan bu insanlar, ancak ameliyatla bu biçimsiz uzantıdan kurtulabilirler. Bu kuyruğun anlamı da bellidir. Bir zamanlar kuyruklu olarak yaşamımızdan bir anıdır. Ana dölyatağındaki oluş halimizin bir evresinde eller yüzgeç şeklindedir ve gözler de, bugün birçok hayvanlarda olduğu gibi yanlara bakmaktadır. Asıl önemlisi doğumdan önce bütün vücudun, çok ince tüylerle örtülü bir aşama evresi geçirmekte oluşudur. Kısa bir süre içinde kaybolan bu ince tüyler, bazan doğumdan sonra da olduğu gibi yüzleri ve bütün vücudu kaplamış olarak varlıklarını ömür boyu sürdürürler.

Geçmiş zamanların izleri olarak ana rahminde tekrarlanan soyoluş kalıntılarına, kalıtımsal armağan olarak, doğumdan sonra da taşıdığımız körleşmiş başka organları da eklemek gerekir. Çok eski geçmişlerde kulaklarımızı oynatmaya yarayan kulak kasları, derilerimizi oynatmaya yarayan karın deri altı kasları, bugün körleşmiş halde varlıklarını sürdürmekte, yalnız alın deri altı kassı görevini korumaktadır. Bu körleşmiş organlarımız arasında körbarsakla bazı kişilerde görülen göz perdeleri de vardır.

Dölyatağındaki evrimsel oluşumlar sırasında görülen değişimlerle doğumdan sonra taşıdığımız organ kalıntılarının, yeryüzünde bir tek özvarlıktan (bir tek nefisten) başlayarak bugüne kadar geçirdiğimiz morfolojik başkalaşımın kalıtımsal belgeleri olarak kısa kısa tekrarından başka bir şey olmadığına ve yeryüzünde soyusopu kalmamış hayvan türlerinin bütün nitelikleriyle var ya da yokoluşlarının doğa gerekirciliğinin (déterminisme) icabı olduğuna ilişkin öğretilerden, bugün de değerini koruyan üçü şunlardır :

Ortama uyarlık ve kalıtım : (Lamarck : 1714-1859)

Yaşam savaşı ve seleksiyon (doğal ayıklanma) : (Darwin : 1809-1880)

Yaşam oluşumunun temel yasası : Birey oluş soy oluşun kısa tekrarıdır. (Haeckel : 1834-1919)

Üç katlı ana rahminde geçen ve bizi yüz milyon yıl öncesine bağlayan gizler dolu yaratılış, oluşumlar, değişimler ve encamımızla doğa tarihinin bir yaprağını içeren yaşam öykümüz, nesnel determinizmin kanıtı ve içimizdeki levhimahfuzun I. tablosudur.

2 — RUHSAL YAPISI BAKIMINDAN İNSAN VE İÇİMİZDEKİ II. VE III. LEVHİMAHFUZLAR

İçimizdeki II. levhimahfuz :

A— Bizi daha çok objektif doğrultuda düşünme alanına ulaştıran olayların tümünü oluşturan bilgi (düşünsel-fikri) yaşamımızla;

B— Kaynakları belli olmayan hareketlerimizi bir amaca doğru yönelten içgüdüsel eğilimlerimizin tümünü kapsayan sübjektif duygusal;

C— Ve nihayet tasarım, düşünme, karar verme ve yapma gücümüzün anlatımı olan istenç (irade);

yeti ve yeteneklerimizin yuvalandığı onbeş milyar hücrenin meydana getirdiği beynimizdir.

Bu organ :

a) Duyum, algı, öğrenme, zihin, zekâ, bilinç, bilinçaltı ve dışı, benlik, ve şahsiyet, karakter, çağrışım, hayal gücü, düşün veya kavram, hüküm, akıl yürütme gibi yetelerimizin bir grup halinde meydana getirdiği bilgi yaşamımızın;

b) Sosyal ve ideal yönelişler, kader-sevinç, korku-hiddet, ağlama-gülme, sevgi-nefret gibi heyecanlarla ihtiraslar, gıpta-haset, bencillik, diğerkâmlık, iyilik-kötülük, vicdan azabı ve kıscası hazlar ve elemeler gibi zaman zaman bizi bir ferahlık ya da ıstıraba ulaştıran eğilimlerle yönelişlerimiz gibi duygusal yaşamımızın;

ana kaynağı olarak içimizdeki II. levhimahmuzu oluşturur. Her yanı birbiriyle kenetlenmiş kemiklerin meydana getirdiği kafatasımızın içinde çok kuvvetli zarlarla ve kendine özgü bir suyla korunan ve bedensel güçsüzlüğümüze karşın kıvrım kıvrım yüzeyine fakülteler halinde yuvalanmış yukardaki bütün yeti ve yeteneklerimizle bizi, bütün maddeler ve canlılar dünyasına egemen kılan, bugün aya, yarın evrenin uçsuz bucaksız derinliklerindeki bilinmez başka dünyalara götürecek ve henüz merkez ve niteliklerini bilemediğimiz daha başka kudretleri de içeren bu görkemli ve gizler dolu organ sisteminin, doğa

tarihindeki oluşum ve gelişiminin de, milyonlarca yıl süren evrimsel bir sürecin gerekirci bir ürünü olduğuna kuşku yoktur.

II. levhimahfuz diye adlandırdığımız yaratıcı eşsiz ve herşeyin üstünde bize kendi varlığımızı idrak ettiren beynimiz, tasavvuf dilinde (Tümel US) sun simgesi olarak nitelendirilir.

İçimizdeki III. levhimahfuz, bilinç ve bilinçaltı dünyamızdır.

Bilindiği gibi bilinç, ruhsal yaşamımızı bize algılandıran bir işiktir. Varlığımızda oluşan bütün ruhsal faaliyetleri, ancak bu gücümüzle anlayabiliriz. Bitkisel yaşama giren ya da serhoş bir insanda bu nur etkenliğini yitirmiştir. Bilinçaltı dünyamıza gelince : bu soyoluştan ya da kişinin yaşamı sırasında türlü nedenlerle olup biten tatmin edilmiş arzu ve isteklerin izler halinde gizlendiği karanlık gizli bir âlem olarak nitelendirilmektedir. Yukarıda, ana rahminde geçen evrimsel soyoluşun (phylogenie) bazı morfolojik kalıntılarının nasıl kalıtsal ve kısa kısa izlerle tekrarlandığını kabul ediyorsak milyonlarca yıl süren soyoluş sırasında geçen ruhsal olaylardan bir kısmının kalıtsal izler halinde bilinçaltı dehlizlerinde saklı bulunabileceği olasılığını kabul etmek yerinde olur. Önseziler, sayıklamalar, rüyalar, telkinler, uyku, telepati, eski yaşamını hatırlamalar gibi psikolojik olaylar, büyük sanat eserleri, bilimsel buluşlar, dahiler bilinçaltı faaliyetler olarak kabul edilmektedir. Freud'un, psiko-analizle ortaya koyduğu bu âlemi, geçmiş ve gelecek yaşantımızın bir bağlantısı olarak kabul ve zaman zaman bizleri etkisi altına alan ve nedenleri bilinmeyen esrarlı eğilim ve yönelişlerimiz de yukarıdakiler gibi, gerekircilik öğretisinin kapsamı içinde düşünülebilir.

İçimizdeki saklı giz levhaları yalnız bunlar değildir. Bedenimizi oluşturan ve sayıları da yüz milyar kadar olduğu sanılan hücrelerin her birisi, matematiksel kurallara dayalı fiziksel ve kimyasal gizler dolu birer lâbratuvardır, birer levhimahfuzdur. Kuran'ın kamer suresinin 39 uncu «şüphesiz biz herşeyi ölçüye göre yaratmışızdır» ayetinde Tanrı, bütün evrende ve insan yaşamında cereyan etmekte olan olayların matematiksel fiziksel ve kimyasal ölçüler içinde nesnel gerekirci ve kendilerine özgü zorunlu kurallara tâbi olduğuna işaret buyurmuştur. Bu alanlardaki incelemeler ve bilim bulguları ilerledikçe, gerçekler de birer birer ortaya çıkmakta, gizler çözülmektedir. Bizi yaşatan ve ayrıntıları hepimizce bilinen organ sistemlerimizin hiç birisi doğal kurallarda ayrıcalık taşımaz. Çünkü varlığımızı oluşturan otuz

kadar özdeksel ögelerin her birinin doğa tarihindeki yeri, taşıdıkları atom cevahirinin ağırlığına göre ölçülü olarak ayrılmış ve aralarındaki bileşimler, ayrışmalar da belli ve sınırlı bir hesaba göre ayarlanmıştır. Bunlar, sayıları 104 kadar olan ve yeryüzü toprağını meydana getiren ögelerin birer parçasıdır. Görülüyor ki, ruhsal niteliklerinin dışında, Tanrı buyruğunda işaret edildiği gibi sularla birlikte balçıktan ve topraktan yaratılan insan, maddelerin oluşturduğu fiziksel bir eşya yığınının başka bir şey değildir. Nitekim yakılan cesetten arta kalan bir iki avuç mineral kül ve topraktır. Fakat insan, yaşamı süresince evrensel gizleri saklayan en seçkin ve en görkemli levhimahfuzdur. Ve Şeyh Galib'in deyimiyle «ÂLEMLERİN ÖZÜ VE BÜTÜN VARLIKLARIN NURUDUR.»

Birinci bölümün kaynakları :

- İhsan Kongar : Genel felsefe
Nietzsche : Seçmeler : Zeki Eyüboğlu çevirisi
Friedrich Engels : Ludwig Feuerbach ve Alman klasik felsefesinin sonu : Sevim Belli çevirisi
Friedrich Engels : Doğanın diyalektiği : Arif Gelen çevirisi
Herman Klaatsch XII vortrag : Die stellung des menschen im naturganzen
L. Buchner : Die stellung des menschen in der natur
Osman Pazarlı : Psikoloji / Lütfi Öztabağ : Psikoloji
Hermann Mayer : Kompendium der Zoologie und vergleichenden Anatomie
Dr. Necdet Erenus : Histoloji Atlası
Kuran-ı Kerim : Diyanet İşleri Başkanlığınca yayımlanan Türkçe mealli.
Türkçe sözlük : T. D. K.
Orhan Hancıoğlu : Felsefe sözlüğü
Gonseth : Determinisme et libre arbitre
H/E/Ziegler und E/Bresslau : Zoologisches wörterbuch
Georges Plizer : Felsefenin başlangıç ilkeleri : Sevim Belli çevirisi
Sillamy Nobert / Dictionaire de la psychologie

Evrenin ve Yaratılışı Hakkında Bilimsel Gerçekler ve Kutsal Kitaplar Arasındaki Görünen Çelişkiler Bağdaştırılabilir mi?

Faruk ERENGÜL

— I —

Konunun çok nazik yönleri olmasına rağmen, üzerinde düşünmeğe, değerlemeğe, tartışmağa, eleştirmeğe cesaret etmeyi, özgür düşüncenin gerektirdiği masonik bir görev saymaktayım.

Önce, din ile bilimin ilk çatışmalarına bir göz atalım :

Güneşin; dünyanın çevresinde değil, dünyanın; güneşin çevresinde döndüğünü ileri süren

Bruno, inquisition tarafından yedi yıl hapsedildikten sonra 1600 yılında diri diri yakıldı.

Galilei, 26/12/1616 günü aynı görüşlerin çok daha gelişmiş ve bilimsel açıklamalarında tümüyle yanıldığını itiraf zorunda bıraktı, yoksa o da yakılacaktı.

Dinsel öğretiye aykırı düşüncelerinden ötürü Leibniz'in 1712 yılında Viyanada kurmağa uğraştığı ilimler akademisi Cizvit'ler tarafından önlendi.

Büyük doğa bilimcisi Buffon'da 1749 da yayınladığı «Histoire de la Nature» de, yaratılış konusundaki, dinsel öğreti ile olan aykırılıklardan dolayı Kilise ve Sorbonne Üniversitesi Tanrıbilim Fakültesi bilginleri ile çıkan tartışmalardan sonra bir itiraf yayınlamak zorunda kalmış, ve, «Kutsal Kitaba» aykırı şeyler söylemeği amaçlamadığını, söyledikleri ile Musa'nın bildirdikleri arasında çelişebilecek her düşünceden vazgeçtiğini açıklamıştı.

John Locke (1632-1704), David Hume (1711-1776), İmmanuel Kant (1724-1804), David Hartley (1705-1757) ve özellikle Joseph Priestley (1733-1804) (ki; suyun hidrojen ve oksijen gazlarından oluştuğunu bulan bilimci, ve, aynı zamanda ilâhiyâtçı ve kilise vaizi'dir), ve de, daha pek çok bilgin dogmatik inançları temelinden sarsan buluş ve düşüncelerine karşın, kilise ve çevrelerinin baskısı altında, belki de gerçek bir içtenlikle Yaradancı (Deist) olduklarını açıklamak, Kutsal Kitaplara bağlılıklarını belirtmek zorunda bırakılmışlardır.

Priestley gibi Newton, Boyle, hatta Voltaire ve daha bir çok bilgin ve düşünürler de : «Evren'in bilinçli bir Tanrı tarafından, ancak Tanrıya özgü bir er-

ginlik ve eksiksizlikle (kemâl ile) yaratılmış olduğunu belirtmiş olan bâtil inançlara karşı çıktıklarından kilisenin sevmediği kişiler olmuşlardır.

Yine de sevinmek gerekir ki; bunlar 18. yüzyılda yaşıyorlardı, yok eğer kilise bunları 17. ya da daha önceki yüzyıllarda yakalamış olsaydı, büyük meydanlarda yalnız eserleri yakılmaz, o alevlerin kendilerini de diri diri yakarak kirlenmiş ruhlarının arıtılması sağlanırdı!

24 Kasım 1895 günü Charles Darwin «Doğal Ayıklanma Yoluyla Türlerin Oluşumu» (On the Origin of Species by means of Natural Selection) ve hele 1871 yılında «İnsanın Menşe'i» (Descent of Man) kitabını yayınladığı zaman kilise ve dindar toplumun büyük tepkisi ile karşılaştı. Saldırıları çok yönlü idi.

Diyorlardı ki :

Nasıl olurdu da; Kutsal Kitapların bildirdiklerinin tümüne aykırı bir yaratılış kuramı ortaya atılabilirdi? Nasıl olurdu da; Kutsal Kitaplarda bildirilen 4000 yıllık yeryüzü canlı yaşam tarihi, akıla sığmaz binlerce yüzyılların ötesine atılabilirdi?

Nasıl olurdu da; her canlının ayrı ayrı yaratılma ve yaratılmış bu türlerin değişmezliği gerçeği inkâr edilebilirdi?

Nasıl olurdu da; Tanrının iyilik-severliği sayesinde canlıların kazandığı çevreye uyuşum yetenekleri sezinlenmezlikten gelip, doğal seçme (selection naturelle) ilkelerine bağlanırdı?

Hele en korkuncu : nasıl olurdu da; en seçkin ve Tanrının benzeri yaratık olan insan, maymun soyundan gelebilirdi? Olsa olsa Darwin bunu, ancak bizzat kendisi için söylemiş olabilirdi.

Kardinal Ségur : «Bu hayasız düşünceler; en rezil tutkuları körükler. Bu düşüncelerin babası kibir, anası ruhsal kirlilik, evlâtları da ihtilâldir, tümü cehennemden çıkmış ve yine cehenneme dönecektir» diye fetva veriyordu.

Bu tür suçlamalar, saldırılar, yaygaralar yıllar yılı çalkalandı durdu. Bu gün dahi artık durulduğu kesinlikle söylenemez. Bu; öylesine bir kuramdı ki, kişisel görüş sınırlarını çok aşma ve tüm insanların ergeç benimseyeceği bilimsel bir öğreti niteliği kazanma ve dolayısıyla kilise öğretisini çökertebilme gücündeydi. Darwin'in yayınlanan kitabının Cambridge Üniversitesi Trinity College kitaplığına konulmasına engel olan bilgin Whewel daha sonraları, açık seçik gerçekler karşısında, kuramın doğruluğunu ve bunun da

Tanrı'nın büyüklüğünü daha açıklıkla isbatladığını savunur oldu.

Ve sonunda, İngiltere, Darwin'in ölümünde büyüklüğünü gösterdi : Darwin Londra Westminster kilisesinde Newton'un mezarının yanına gömüldü ve Başpiskopos Farrer, tören sırasında, içtenlikle övgü dolu sözlerle İngiltere ve tüm insanlığın Darwin'e şükran borcunu dile getirdi. Bu olay üzerine «İngiltere'nin artık hıristiyan bir ülke sayılamayacağını» söyleyenler olduysa da, genellikle saldırılar susturulmuş denilebilirdi.

Bu gün, artık, en uygar ülkelerden, en geri kalmışlarına değin tek geçerli bilimsel kuram Darwin'in ve onun yolunu izleyenlerinkidir. Ama, kilise de batmadı, diğer dinler de. Yine dinsel öğreti olarak Kutsal Kitaplardaki Adem ile Havva efsanesi öğretiliyor. Ve öyle görülüyor ki bu, birbirine tümüyle çelişiyorsa benzeyen iki öğreti, günün koşullarına uygun olarak «barış içinde beraber yaşama» (coexistence) prensibini benimsemişe de benziyorlar. Aykırılıklarından, çelişkilerinden söz eden, tartışmasına, eleştirmesine giren yok.

İşte şimdi biz bunu yapmağa çalışacağız. Konunun ağır yükü

altında ezilmemek ve kolay anlaşılır duruma getirilmesi için dayanacağımız kaynakları üç bölümde sunacağım :

I — Kutsal Kitaplar. Kutsal Kitaplar gerçek dışı birşey söyleyemez. Söyledikleri; Tanrı tarafından Peygamberler aracılığı ile bize yapılan bildirimlerdir, kişisel kuram ya da görüş değildirler. O halde Kutsal Öğreti doğrudur.

II — Bilimsel Öğreti : Darwin kuramı ve onun izinde olup tamamlayıcısı olan diğer kuram ve düşünceler, kişisel bulgulara dayanıyor olmakla beraber, bilimsel yönleri, gözlenebilirlikleri vardır. Deneylerden geçirilmiş tümevarımlarla genellemelere ulaşılmıştır. Doğruluğunu kanıtlayan çeşitli olgular açık seçik gözlerimizin önündedir. O halde bilimsel öğreti doğrudur.

III — Kendi Mantığımız : Gerek din ve imanımızı, ve gerekse ilim ve irfanımızı koruyacak olan kendi mantığımız. Evet, iki öğreti arasında görünürdeki çelişkileri bağdaştırmağa çalışacak olan kendi mantığımız ve de sezgilerimiz.

O halde, önce, birinci ve ikinci öğretileri en doğru biçimi ile ve özet olarak anımsayalım, ve sonra kendi mantığımızın ve de sezgilerimizin ışıklarını görü-

nürdeki aykırılıkların üzerine yöneltip gerçekleri aydınlatmağa çalışalım.

KUTSAL KİTAPLARIN BİLDİRDİKLERİ

Bu bölümde başlıca üç kaynağımız var : Tevrat, İncil ve Kur'an.

I—a) Tevrat'ın Oluş (Tekvin) bölümü, Bab 1. : Başlangıçta Allah gökleri ve yeri yarattı. Yer ıssız ve boştu, ve, enginin yüzü üzerinde karanlık vardı, ve, Allah'ın ruhu suların üzerinde hareket ediyordu. Ve Allah dedi : Işık olsun. Ve ışık oldu. Ve Allah ışığın iyi olduğunu gördü, ve Allah ışığı karanlıktan ayırdı. Ve Allah ışığa Gündüz, karanlığa Gece dedi. Ve akşam oldu ve sabah oldu birinci gün.

(Kutsal Kitabın bu, erişilmez anlatım gücüne rağmen konuyu dağıtmamak için bundan sonrasını özetleyerek aktaracağım.)

İkinci gün : Allah suları sular-dan ayırmak için arasına kubbe yaptı. Kubbeye «Gök» dedi. (Demek ki gök kubbe üzerinde de sular, yani, denizler bulunan başka gezegenler olduğu haber veriliyor).

Üçüncü gün : Allah dedi; Gök altındaki sular bir yere biriksın

ve kuru toprak görünsün, ve böyle oldu. Ve Allah kuru toprağa «Yer», suların biriktiği yere «Deniz» dedi. Ve Allah dedi : Yer; ot, tohum veren sebze, ve yer üzerinde tohumu kendisinde olup, cinslerine göre meyve veren ağaçlar hasıl etsin, ve böyle oldu.

Dördüncü gün : Allah dedi; gündüzü geceden ayırmak için gök kubbesinde ışıklar olsun ve alâmetler için, ve, vakitler için ve günler ve seneler için olsunlar. Böyle oldu ve Allah iyi olduğunu gördü.

Beşinci gün : Ve Allah dedi; Sular canlı mahlûkların sürüle-riyle kaynaşsın ve yerin üstünde, gökler kubbesinin yüzünde kuşlar uçsunlar. Böyle oldu ve Allah : «Semereli olun, çoğalın» diyerek onları mübarek kıldı.

Altıncı gün : Ve Allah dedi; Yer, cinslerine göre canlı mahlûkları, sığırları ve sürünen şeyleri ve cinslerine göre yerin hayvanlarını çıkarısın. Ve böyle oldu, ve Allah iyi olduğunu gördü. Ve Allah dedi : Suretimizde, benzeyişimize göre insan yapalım, ve, denizin balıklarına ve göklerin kuşlarına, ve sığırlara ve bütün yer yüzüne ve yerde sürünen herşeye hakim olsun. Ve Allah, insanı kendi suretinde

yarattı, onları erkek ve dişi olarak yarattı, ve onları mübarek kıldı ve onlara dedi : Semereli olun ve çoğalın ve yeryüzünü doldurun ve onu kendinize tabı kılın.

Bap 2 : Ve gökler ve yer ve onların bütün orduları tamamlandı. Ve Allah yaptığı işi 7 günde bitirdi. Ve yedinci gün istirahat etti.

Allah gökleri ve yeri yaptığı günde henüz yerde bir kır otu bile bitmemişti. Çünkü Allah yerin üzerine yağmur yağdırmamıştı ve toprağı işlemek için adam yoktu. Ve yerden buğu yükseldi, bütün toprağın yüzünü suladı. Ve rab, yerin toprağından adam yaptı ve onun burnuna hayat nefesini üfledi ve adam; «yaşayan can» oldu. Ve rab Allah şarka doğru Aden'de bir bahçe dikti ve yaptığı adamı oraya koydu. Ve Allah, görünüşü güzel, yenilmesi iyi olan her ağacı ve bahçenin ortasında «Hayat Ağacını» ve «İyilik ve Kötülüğü Bilme Ağacını» yerden bitirdi. Ve bahçeyi sulamak için Aden'den bir ırmağ çıkırdı. Ve oradan bölündü dört kol oldu.

Ve Rab Allah adama emredip dedi : Bahçenin her ağacından istediğın gibi ye. Fakat, «İyilik ve Kötülüğü Bilme Ağacı'ndan yemeyeceksın, yoksa ölürsün.

Ve Rab Allah dedi : Adamın yalnız olması iyi değildir, kendisine uygun bir yardımcı yapacağım. Ve Allah, her kır hayvanını ve göklerin her kuşunu topraktan yaptı. Ve onlara ne ad koyacağını görmek için adama getirdi, ve, adam herbirinin adını ne koydu ise canlı mahlûkun adı o oldu.

Ve Rab Allah, adamın üzerine derin uyku getirdi, ve o uyudu, ve, onun kaburga kemiklerinden birini aldı ve yerini etle kapadı, ve, Rab, adamdan aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaptı ve onu adama getirdi. Ve adam dedi : Şimdi bu; benim kemiklerimden kemik, etimden ettir, buna Nisa denilecek. Bunun için insan anasını ve babasını bırakıp karısına yapışacaktır ve bir beden olacaklardır. Ve adam ve karısı ikisi de çıplaktılar, ve utançları yoktu.

Bap 3. : Ve Rab Allah'ın yaptığı bütün kır hayvanlarının en hilkârı yıldı, kadına Aden bahçesindeki ağacın meyvasından yedirmek istedi. Kadın; Allah'ın «Ondan yemeyin ki ölmeyesiniz» diye emir verdiğini söyledi. Ve yılan kadına dedi : «Kat'iyyen ölmezsiniz, çünkü Allah bilirki, ondan yediğiniz gün, o vakit, gözlerinizi açılacak, ve, 'İyi ve Kötüyü bilerek' Allah gibi olacaksınız. Kadın dayana-

madı yedi ve kocasına da yedirdi. İkisinin de gözleri açıldı ve kendilerinin çıplak olduklarını bildiler ve incir yapraklarından kendilerine önlük yaptılar. O sırada Rab Allah'ın Aden bahçesinde dolaştığını gördüler, ağaçların arkasına gizlendiler. Ve Rab Allah adama seslenip ona dedi : «Adem, Adem neredesin?» Ve o dedi : «Senin bahçede işittim ve korktum, çünkü ben çıplaktım ve gizlendim. «Ve Allah dedi : «Çıplak olduğunu sana kim bildirdi? Yoksa 'ondan yeme' dediğim ağaçtan yedin mi?». Ve adam dedi : «Yanıma verdiğin kadın o ağaçtan bana verdi ve yedim.» Ve Rab Allah kadına dedi : «Bu yaptığın nedir?» Ve kadın dedi : «Yılan beni aldattı ve yedim.» Ve Rab Allah yılanı dedi : «Bunu yaptığın için, bütün sığırlardan ve bütün kır hayvanlarından daha lânetlisin, karnının üzerinde yürüyeceksin, ve ömrünün bütün günlerinde toprak yiyeceksin ve seninle kadın arasına düşmanlık koyacağım, o senin başına saldıracak, sen onun topuğuna saldıracaksın.» Ve kadına dedi : «Zahmetini ve gebeliğini ziyadesiyle çoğaltacağım, ağrı ile evlât doğuracaksın, ve arzun kocana olacak, o da sana hakim olacaktır.

(Ne gariptir : 1847 yılında Simp-

son, uyuşturucu ve ağrı kesici ilâçların-kloroform ve benzeri anestezi maddelerin bulunmasından sonra bunların doğum sırasında kadınlarda kullanılmasını önerdiği zaman, papazlar bunu Kutsal Kitabın bildiriğine aykırı bulmuşlar ve kadının acı çekmesinin gerekliliğini savunmuşlardır.)

Ve Rab Allah adam'a dedi : «Karının sözünü dinlediğin ve yeme dediğim ağaçtan yediğin için toprak senin yüzünden lânetli oldu, ömrünün bütün günlerinde zahmetle ondan yiyeceksin, ve, sana diken ve çalı bitirecek, ve, kır otunu yiyeceksin, toprağa dönünceye kadar alınının teri ile ekmek yiyeceksin, çünkü ondan alındın, çünkü topraksın ve toprağa döneceksin.

Ve adam, karısının adını Havva koydu, çünkü bütün yaşayanların anası oldu. Ve Rab Allah Âdem için ve Havva için deriden kaftan yaptı ve onlara giydirdi.

Ve Rab Allah dedi : '«İşte, adam, «İyi ve Kötüyü» bilmekte bizden biri gibi oldu, ve, şimdi elini uzatmasın ve Hayat ağacının meyvasından almasın ve yemesin ve ebediyen yaşamasın». Böylece Allah onu Aden bahçesinden, kendisinin içinden alındığı toprağı

işlemek için çıkardı ve adamı kovdu ve Hayat Ağacının yolunu korumak için Aden bahçesinin şarkına Kerubi'leri ve her tarafa dönen kılıcın alevini koydu.

Bap 4. : Âdem, karısı Havvayı bildi, ve gebe kalıp Kain'i doğurdu, ve Rabbin yardımı ile bir adam kazandım dedi....

I—b) Yuhanna İncili Bap 1. : Kelâm başlangıçta var idi ve Kelâm Allah nezdinde idi, ve Kelâm Allah idi. Herşey onun ile oldu, ve, olmuş olanlardan hiç bir şey onsuz olmadı. Hayat onda idi, ve, hayat insanların nuru idi. Nur karanlıkta parlar ve karanlık onu anlamadı...

Ve Kelâm beden olup, inayet ve hakikat ile dolu olarak aramızda sakin oldu, biz de onun izzetini, Babanın biricik Oğlunun izzeti olarak gördük...

(İncil; Evrenin ve insanın yaratılışı konusunda Tevratın bildirdiklerini aynen kabul eder.)

I—c) KUR'AN-I KERİM : Bakara Suresinin 30-37. âyetlerinde : «Ey Habibim, o vakti hatırla ki Rabbin meleklere '—Ben yüzünde (hükümlerimi yerine getirecek) bir halife (bir insan) yaratacağım' demişti. Melekler de : '—Biz seni hamdinle tesbih, ve, noksanlıklardan ten-

zih etmekte olduğumuz halde, orada fesat çıkaracak ve kanlar dökecek kimseler mi yaratacaksın?' demişlerdi. Allah, '—Ben, sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim' buyurdu. Allah; Hazreti Âdem Aleyhisselâm'a bütün isimleri öğretti. Sonra eşyayı meleklerle gösterip : '—Eğer (herşeyin iç yüzünü bilen) sadıklarsanız bunların isimlerini bana haber verin' buyurdu. Melekler : '—Biz (sana itiraz olunmaktan) seni tenzih ederiz, senin bize öğrettiğinden başka hiç bir ilmimiz yok. Muhakkak sen, herşeyi hakkıyla bilensin, üstün hizmet sahibisin.' dediler.

Allah Hazreti Âdeme : —«Ey Âdem, eşyanın isimlerini meleklerle haber ver» diye buyurdu. Âdem de meleklerle o isimleri haber verince, Allah : «Ben size demedim mi ki; göklerin ve yerin gaiplerini ben bilirim, açıkladığınızı da, gizlediğinizi de elbette ben bilirim.» buyurdu.

—Onu hatırla ki, meleklerle : —«Âdeme (hürmet olarak) secde edin» demiştik de bütün melekler de secde etmişlerdi. Ancak iblis, secde etmekten yüz çevirip kibirlendi ve kâfirlerden oldu. Ve biz demiştik ki : «Ey Âdem, sen eşinle cennette sakın ol. Onun nimetlerinden ikinciz de bol bol yiyin, fakat, şu ağaca

yaklaşmayın. Yoksa nefislerinize zulmedenlerden olursunuz.»

Nihayet onları (Âdem ile Havva'yı) şeytan (bir desise ile) cennetten kaydırıp ve içinde buldukları nimetten onları çıkardı. Biz de : «Birbirinize düşman olarak buradan yere inin. Yer yüzünde sizin için bir vakte (ömrünüzün sonuna) kadar yerleşmek ve menfaatlanmak vardır» demiştik.

Derken Âdem, Rabbinden bir takım kelimeler aldı. O'na yalvarıp tevbe etti. O da tevbesini kabul buyurdu, çünkü tevbeyi çok çok kabul eden asıl esirgeyici O'dur.

Ve, Âli İmran Sûresinin 33. âyetinde : «Gerçekten, Allah; Âdemi, Nuh'u, İbrahim hanedanını, ve İmran ailesini âlemler üzerine seçkin kıldı, (soylarını Peygamber yaptı). Bu Peygamberlerin hepsi birbirinden gelme tek zürriyettir.

Ve, Âli İmran Sûresinin 59. âyetinde : «Muhakkak ki İsa'nın babasız dünyaya gelişi hâli de, Allah katında Âdemin hali gibidir. Allah, Âdem'i topraktan yarattı, sonra ona «İnsan ol» dedi, O da, hemen insan oluverdi.» diye buyuruluyor.

Devamı gelecek sayıda.

Masonca Davranış Üzerine Düşünceler

Macit ERBUDAK

Masonluk, dil, renk, din ve mezhep gözetmeksizin, hür ve iyi ahlâklı her insana kapılarını açık tuttuğuna göre, Masonca davranışın evrensel bir nitelik taşıması gerekir. Oysa, bir davranışın evrensel bir nitelik kazanabilmesi :

1.0) Objektif doğru, yani bilime dayalı

2.0) Ahlâka uygun

3.0) Topluma yararlı olmasına bağlıdır. *

1.1) Örneğin, bilimsel araştırmalardan elde edilen buluşlar, insanların hayatını tehdit eder sonuçlar veriyorsa, doğacak tehlikelerden korunma yolları da birlikte araştırılmalıdır. Nitekim, son zamanlarda biyoloji bilginleri yaptıkları deneyler sonucunda hızla üreyen canlı varlıklar elde etmeyi başarmışlar, ancak bunun insan-

(*) «İnsanların en iyisi, insanlara en yararlı olanıdır» Muhammed Peygamber
Auf dem Wege zur Universalität. J.C.W. Onderdenwijngaard

lık için büyük bir tehlike yaratacağını görerek, deneyleriyle ilgili herhangi bir açıklama yapmaktan çekinmişlerdir.

İnsan bilime dayanarak, maddi çevresini, toplumsal ortamını, giderek kendini en iyi sandığı kalıplara sokabilecek duruma gelmişse de, bu yeni güç B. Russel'in dediği gibi, insan akli başında olduğu sürece yararlı olabilecektir. Bir bilimsel uygarlık iyi bir uygarlık olacaksa, bilimsel bilgi artarken, Kemâl, yani bilgelilik de artmalıdır. Bir bilgin, bilgisini yalnız kendisi değil, başkaları için de en yararlı biçimde kullanıyorsa, o aynı zamanda bilgedir. Öyleyse, bilimin sadece bilim olarak artması, ilerlemenin gerektirdiği şartlardan birini sağlamakla birlikte, hiç bir gerçek ilerlemeyi güvence altına alamıyacaktır.

2.1) Yararlık ilkesinin yanlış değerlendirilmesi, ülkeleri savaşa sürükleyebilir. Oysa, savaştan yenik çıkanların sonuçta büyük kazançlar elde ettikleri görülmüştür. Üstelik iktisat bilimi, bu gün bir savaş için yapılan yatırımların, savaş kazanılsa da, elde edilen kazançtan çok daha yüksek olduğunu göstermiştir. Yarar sağlamak uğruna açılan savaş, görüldüğü gibi, yalnız ahlâka değil, bilime de aykırıdır.

3.1) Gerek bilim ve gerekse yararlılık ilkesiyle bağdaştırılması olanaksız ahlâk ilkeleri de olabilir.

Bir çok dinler ve devlet doktrinleri, doğumların sınırlandırılmasına karşıdır. Oysa, aşırı çoğalma'ya açıklıktan ölümlere, ya da savaflara yol açabilir.

Bu bakımdan doğumların sınırlandırılmasını yasaklayan ahlâk ilkesinin ışığı altında gözden geçirmek gerekir. Böylece Masonca Davranışı oluşturan ve ona evrensel nitelik kazandıran ilkeler arasındaki çelişkiler ortadan kaldırılmış olur.

1.2) Bu arada objektif doğruluk kavramı üzerinde durulması yararlı olacaktır. Kant doğruluğun Karşılama teorisini, sorguya çekmişti. Kant'tan önce doğruluğun gerçekliği karşılama ya da gerçeklik ile uyum içinde bulunma olduğundan kuşku duyulmamıştır.

Dış çevreden edinilen bilgiyle ilgili görüş, onun ayna ya da görüntü aibi olmasıydı. Ancak, Kant düşünen zihnin de katkısı ol-

duğunu söylemişti. Ama bilgi zihnimizce uydurulmuş değildir. Fakat sadece de bir görüntü değildir. Doğruluk dediğimiz şey, hem var olana, hem de düşünenin katkısına, yani zihne bağlıdır. Dünya ile en basit alış verişimiz olduğu şeyde bile, ona sade bakarken yorum yapmaktayız. Dünyaya bakınca çok kez farkında olmadığımız kavramsal, kategorilerden oluşan tasarımlar yüklüyoruz. Onları kullanarak dünyayı gördüğümüz ve deneylerimizi yorumladığımız kategoriler, yani gözlemlerimizi içinde düzenlediğimiz çerçeveler, bizim katkılarımızdır ve bu, dünyanın bir parça bizim dışımızdaki olaylardan, bir parça da ona getirdiğimiz kategorilerden oluştuğu anlamına gelir. Aşırı ölçüde basitleştirilmiş bir örnek, fizikteki dalga ve tanecik ikiliğidir.

Kişi, elektronu bir dalga ya da bir tanecik olarak düşünebilir ve iki tasvir de doğru ve yeterlidir.

Böylece, bilmenin iki aşamalı bir süreç olduğu öne sürülüyordu. Bu aşamaların ilkinde, bilgi konusunu (bu bir nesne, bir fiziksel olay olduğu gibi, bir tarihsel süreç, bir insan fenomeni, ya da toplumsal ve ekonomik ilişkiler de olabilir) meydana getiren unsurlardan her birine, zihinde bir unsur tekabül ettirmek, yani bilgi konusuyla bilen zihnin arasında zorunlu bağlantıyı kurmak söz konusudur. İkinci aşamadaysa, artık bilmek, bilgi konusunun zihindeki karşılıklarıyla yapılacak işlemlerle sonuca bağlanacak bir süreç haline gelmiş bulunur. Teoriye işte bu ikinci aşama sonunda varılır. Bilme ve teoriye varma süreci sırasında iki türlü hata yapmak mümkündür.

Birincisi ve en önemlisi, bilgi konusunun unsurlarıyla zihnin unsurları arasında tekabüller kurarken yapılabilecek yanlışlardır. Bu yanlışlar, ya bilgi birikiminin eksikleri, ya da bilenin bilgi konularının iç yasalarına aykırı, yanlış yöntem uygulamasından doğarlar. Yapılabilecek ikinci hata, bilgi konusunun zihindeki karşılıklarıyla yapılan işlemler sırasında ortaya çıkmaktadır.

Bilimsel alandaki yanlışların bir üçüncüsü, kendini teoriden uygulamaya geçiş, yani pratikle ilgili aşamada gösterir. Bunlar da yöntemi yanlış ve konunun yapısına aykırı biçimde uygulamaktan doğarlar. Bu tür yanlışların önemlilerine toplum bilimlerde rastlanır.

Newton'cu bilimin, düzeltilmesine gerek bulunmayan objektif bir olay bütünü olduğu düşünülüyordu.

Ne var ki, insanlar 19. yüzyılın sonlarına doğru yüz yıllar boyunca geçerliliğini korumuş olan bilimsel teorilerin de yanlış olabileceğini anlamaya başladılar. Başka bir deyişle bilim düzeltilebilirdi.

Ancak Kant bile Newton'cu bilimin son durak olduğunu düşünmüştü. Kant'ın ötesine olan adım, dünyaya yüklediğimiz kavramların doğru olmayabilecekleri ve onları gözden geçirmek zorunda kalabileceğimiz, katkıda bulunduğumuzla keşfettiğimiz arasında bir karşılıklı etkileşme olduğu düşüncesiydi.

Eski bilimin, kimsenin yanlış çıkmasını tahmin etmediği bir yerde, ayrıntılarda değil, ama büyük tasvirde yanlış çıkması, insanları objektif hakikat olarak, bilim kavramının yanlış olduğunu anlamaya itmişti. Günümüzün teorilerinin Newton'la uyuşmadığı nokta, Newton'un teorisindeki matematiksel ifadelerin yaklaşık olduğu değildir. Bu uyuşmazlık büyük tasvirle ilgilidir. Bir mutlak zaman yerine, dört boyutlu bir mekân-zaman tasviri geçiyordu. Öklid'ci bir dünya tasvirinin yerine de başka bir geometriye uyan bir tasviri geçiyordu. Hatta, zaman içinde bir başlangıcı olan bir evren tasvirine geri dönülüyordu. 20. yüzyılın temel teorileri olan izafiyet (görecilik) ve Kuantum mekaniği, ikisini de aşacak olan başka bir teoriye yerlerini bırakacaklardı. Öyleyse, Doğruluk nedir? Bir teorinin doğru olduğunu söylediğimizde bu yeni kavranmış koşullar altında ne kast ediyor olabiliriz? Felsefi bir güçlük de tek bir bilimsel teorinin içinde bile birden fazla şekilde tasvir edilebilecek olayların bulunabilmesinden gelmektedir. Zaman sırasıyla ilgili olayların farklı gözlemcilerce farklı olarak tasvir edilebileceği, özel relativite teorisinde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda diyebiliriz ki, nasıl oluyor da bilim geçerli oluyor?!

Eğer bilim güvenilir, objektif (nesnel) bir bilgi bütünü değilse, ve eğer bilimsel teorinin önemli bir bölümü, sübjektif (öznel) ise, o zaman nasıl oluyor da ayakta duran köprüleri, uçan uçakları, aya giden roketleri yapabiliyoruz? Nasıl oluyor da teorinin belirsiz, sürekli değişen, bir yanı sübjektif yapısı, bizim için çalışıyor? Öyleyse, teorinin dünyaya uygunluk sağladığı temel bir

yanı olmalıdır. Bu gün bilim aracılığıyla Doğruluğu aramanın önceki yolları arasındaki fark, büyük ölçüde, bilim adamlarının kendi düşüncelerini yanılmaz diye tavsif (niteleme) etmedikleri için, onları sınaama isteğinde olmalarıdır. Ayrıca Peirce'ın çok önceleri belirttiği gibi, bilim değiştiği için geçerlidir. Kesinlik şimdi kimi dindarlarca ileri sürülen bir şeydir.*

Bilim adamlarıysa, bunun mümkün olabileceğini bile inkâr (yadı-sıma) etmektedirler. Gerçekte bilimsel yöntem diye tek bir şey varmış gibi görünmüyor. Kuşkusuz, deneysel araştırmanın genel ilkeleri vardır. Ancak, insan psikolojisini, mantıklılık ve olabilirlik üzerine, sergiye dayanan yargıları ayıracak olan herhangi bir mekanik kural bulunmuş değildir. Son yüz yılda dedüksyon (tümünden gelim) mantığının ve bilgisayarın gelişmesi, kesin yasalar öne sürebileceğimiz matematiksel bilimlerdeki isbatlamayla, tüme varımsal (indüksyon) bilimlerdeki isbatlama arasında ciddi farklılıklar olduğunu ortaya çıkardı. Oysa, insanlar var olan tek bilimsel yöntemin ne olduğu konusunda emindiler. Dikkatle denetlenmiş ve dikkatle ölçülmüş gözlemler yapılır, büyük sayıda güvenilir veriler toplandığı zaman gözlemlenmiş olay açısından açıklayıcı olarak genel bir yasa bulmak üzere tüme-varım (induction) mantığıyla devam edilirdi. Bundan sonra yasayı sınamak üzere can alıcı bir deney düşünülür ve eğer yasa sına-mayı başarıyla atlatırsa, doğrulanmış olurdu.

Tüme varım (induction) yöntemi, yani özel olayların tekrarından genelliklere varma yöntemi, illiyet (nedensellik) ve determinizm (gerekircilik) ilkelerine sıkı sıkıya bağlı bir yöntemdir. Bir sistem içerisinde saptanan bir olayın, aynı sistem (dizge) içerisinde şart-ların tekrarı halinde tekrarlanacağı, yani her olayın bir sebebi olduğunu, sebeple sonuç arasında zorunlu bir bağ bulunduğunu, aynı şartlar altında, olayların aynı sonuçları vereceğini öngörür. Gerek bu ilkelerin, gerekse tüme-varım yönteminin ilk eleştirisi 18. yüzyılda İngiliz filozofu D. Hume tarafından yapılmıştır. Yüz yılımızda Reichenbach bu sorunu olasılık (ihtimaller) teorisiyle çözüme ulaştırmış, böylelikle artık doğanın yasallığı, alışkanlık ve inanç gibi sübjektif kavramlarla temellendirilmekten kurtulmuştur.

(*) «Her zamanın bir kitabı vardır» Muhammed Peygamber

Tabiat (doğa) bilimlerinin tüme-varımla elde edilen yasaları yüzde yüz kesinliğe sahip olmayıp, mümkün olan, yani varılabilen en yüksek olasılık derecesiyle saptanmaktadır. Sosyal bilimlere gelince, bunlar için deneyleri aynen, yada belirli unsurları sabit tutup diğerlerini değiştirerek tekrarlamak olanağı yoktur. Şu halde bu bilimlerde genel geçerlilikte kanunlara varmak olayların saptanmasından ve çözümlenmesinden (analiz) teoriye yüklemek için, en başta istatistik yöntemi kullanılacaktır. İstatistikse, tüme-varıma, dolayısıyla nedensellik (kozalite) ilkesine sıkı sıkıya bağlı bir yöntemdir. Şu halde olasılık, bilim yasalarının hem tabiat bilimleri, hem de sosyal bilimler için geçerli bir ortak özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabiat bilimlerinin yasalarında olasılık oranı, toplum bilimlerinkine göre daha yüksektir. Çünkü toplum bilimlerinin verilerinin, tabiat bilimlerinkine oranla çok daha zengin olmasına dayanmaktadır. Öyle ki, bunların pek çoğu ihmal edilemeyecek bir önem taşır. Yasaya varılırken ne kadar çok faktör işe karışırsa, olasılık oranı, o kadar düşük olmakta ve hatta türlü faktörlerin varlığı ve bazılarının yokluğu sonucunda yapılan gruplamalardan hareketle, çeşitli modeller ortaya çıkmaktadır. Sosyologların tüme-varım yöntemini fizikçilerden daha özenle kullandıkları halde, fizikçiler kadar başarılı olamamaktaydılar. Özellikle sosyal bilimler, bir çok sorunun çözümünde tek bir çözüme ulaşamamaktadır.

Bilimsel açıklamalar arasında şıkların varlığı dolayısıyla bunlardan hangisinin yeğleneceği (tercih) sorunu henüz çözülmüş değildir. Bu durum karşısında iki yoldan birini seçme zorunluğu doğmaktadır. Birinci yol, şıklardan herhangi birini kabul etmektir. İkincisiyse, bu şıklardan bir tanesini yeğlemektir. Birinci yolda, bilim, uygulamaya dayanak olma gücünü yitirir. Çünkü bu durumda bilim adına birden çok davranış tarzları savunulabilir. İkinci yola gidilince, değer yargısı işe karışacak böylece yapılacak her tercih (yeğleme) bilimin sınırları dışında kalan, felsefi bir tutum almayı gerektirecektir. Netice olarak, doğruluğun doğası, bilimsel yöntemin niteliği ve bilimde düzeltilmeye konu olmayan zorunlu doğru diye birşeyin olup olmadığı konuları, günümüz bilim felsefesinin yaşayan konuları arasında bulunmaktadır.

2.2) Masonca davranışın ahlâka uygunluğu üzerinde durulmuştu. Si-

rası gelmişken ahlâkın yeterince derinliğine incelenmesi yerinde olacaktır.

Ahlâk yargısı bir değer yargısıdır. Olanla değil, olması gerekenle ilgilidir. Ortodoks görüş, hiç bir olay dizisinden bir değer, dolaşısıyla bir ahlâk yargısı çıkarılamıyacağını ileri sürer. Bu görüşe göre olaylarla değerler birbirinden bağımsızdır. Bu bağımsızlık kavramı bilime dayalı kültürün temelidir. Bu görüş sosyal bilimlerde kesinlikle kabul edilmiştir. Özellikle (sosyologlar) «değerlerden arınmış toplum bilim» dedikleri bir sosyoloji geliştirmeye çalışıyorlar. Ama bir değer sorununa ilişkin olarak karar vermeye çalışıldığında, seçeneklerin ne olduğu, nereye vardığı da olaylara bağlı, yani yapacağınızın sonuçlarıyla ilgili, gerçekte yapılan seçim, sonuçlar arasında yapılan bir seçim oluyor. Bu bakımdan değer sorunlarının çözümüne mantık nasıl yardımcı olabilir? Ahlâk kavramlarının iki özelliği vardır. Bu iki özellik bir arada ahlâksal kanıtlama için bir mantık geliştirmeğe yeterli olacaktır. Birinci özellik, evrenselleştirilebilirlik, yani bir olaya ilişkin olarak verilen ahlâk yargısını, bu olaya tam olarak benzeyen başka bütün olaylar için de vermeliyiz. İkinci özelliğe bağlayıcılık (Prescriptivity) deniyor. Anlamı da şu : Merkezi nitelik taşıyan ahlâk yargılarının eylemlerimizin üzerinde etkisi vardır. Bu merkezi nitelikteki ahlâk yargılarına inanıyorsak, elimizden geldiğince onlara uygun davranacağız demektir. İşte bu iki özellik ahlâk kanıtlamalarına gerçekten yardımcı olacak bir mantık geliştirmeye kendi içlerinde yeterli olabilirler.

Ahlâk felsefesinin biçimsel bölümü, ödev mantığından başka bir şey değildir ve ahlâk felsefesinin geri kalan bölümleri de hep bu temele dayanır. Kant, ahlâksal düşüncenin biçiminden, faydacıların, gözlediğimiz olayları ortaya koyan içeriğinden söz ederler.

Kant'tan a Priori unsurun önemini öğreniyoruz. Mantığı incelemek ihtiyacında olduğumuzdan onsuz yapamayız.

Wittgenstein, olaylara, yada değerlere ilişkin olsun, esaslı sonuçlara sadece akıl yürütme yoluyla varılamıyacağımızı ileri sürüyor. Mantık, kavramların salt biçimsel özelliklerini saptar. Olaylara ulaşmak istiyorsak, «bakmak», değerlere erişmek içinse, «seçmek» gerekir. Faydacıların, bize ahlâksal düşüncemizi, dün-

yada olduğu biçimiyle yürütmemiz gerektiği fikrini öğretirler. İlkelere uyulmasının hayatta ne gibi gerçek sonuçlar vereceğinin saptanması yoluyla belirlenenlerden başka hiç bir ahlâk ilkesi pratikte yaşayamaz! En iyiye ulaşmaya yarayacak ilkeler, toplumda genel kabule kavuşan ilkelerdir. Ahlâk ilkelerini, verecekleri pratik sonuçlara göre değerlendirip seçmek gerekecektir. Böylece, olaylar dünyasıyla, ahlâk ilkelerine ilişkin seçim birbirinin içine girip, kaynaşmış olur. En iyi olan ilkeler de toplum içinde birbirimizle en iyi yaşamamızı sağlayanlardır. Ahlâk yargılarının evrenselleştirilebileceği, yani aynı durumlarda aynı yargıların verileceği kabul ediliyorsa, seçimi yapmak kolaylaşmış olur. Şu denebilmelidir : «Eğer bunu başkasına yapmalıysam, tamamıyla benzer bir durumda başkası da bunu bana yapmalıdır» ve yine kendi kendimize sormalıyız: Benzer bir durumda başkasının da bana aynı şeyi yapmasını beklemeye hazır mıyım? Ahlâka ilişkin akıl yürütmeler konusunda bu görüş şu özdeyişle özetlenebilir : «Başkalarının size nasıl davranmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın.»

Barışçılık yanlılarıyla, karşıtları arasındaki tartışma buna iyi bir örnek olabilir : Barışçılıktan yana en önemli kanıt, savaş yüzünden halkın çekmek zorunda kaldığı acıdır. Savaştan yana nedenler de bulunabilir. Örneğin, büyük acılar getirmiş olmasına rağmen, ikinci dünya savaşı, eğer Amerika savaşa girmiş olmasaydı, Almanlar dahil, hemen herkes için daha kötü olacaktı. Böylece hangi ilkelerin kabul edileceğini saptamak için olaylara bakmak gerekiyor. Bir kimse, eğer salt katı barışçılık ilkelerini benimsemişse, sonuçlar bakımından durumu, belirli savaşlarda döğüşmeye izin veren ilkeyi benimsemiş bir kimseden çok daha kötü olacaktır. Eğer insanlar başkalarının ön yargılarını anlamaya çalışırlarsa, bir birimizle anlaşmamız çok daha kolaylaşmış olacaktır. Bu karşılıklı anlayış sadece duygudaşlığa değil, aynı zamanda ahlâk sorunlarına (mantık) ın uygulanmasına dayanır. Ahlâksal değerleri felsefe açısından irdeledikten sonra şimdi de ahlâk anlayışlarının şartların değişimine bağlı olarak nasıl geliştiğini kısaca gözden geçirelim.

Bundan önceki çağlarda felsefe, sanat, ahlâk, hukuk ve ekonomi gibi değerler, dinin çevresinde toplanmıştı. Çünkü, din ana değerdi. Ahlâk da tamamıyla dinin etkisindeydi. Oysa, çağımızın

öncü değeri bilim ve tekniktir. Bilim ve teknikse, laiktir. Bilim ve tekniğin başka bir özelliği de girdiği yerden bir daha çıkmaz ve her yeni teknik daha öncekini ortadan kaldırır. Oysa, ana değer din olduğu zaman, bir din öteki dinin sınırlarına kadar gider ve orada durur. Bilim ve teknik sayesinde toplumların ilişkileri sıklaşmış ve dünya kendiliğinden küçülmüştür. Böylece, insanların töre ve adetleri, kültür ve sanatları münasebete gelmiş, özellikle ekonomik değişim uluslar arasında yep yeni bir dayanışma zinciri kurmuştur. Kültür kaynaşmaları, ekonomik çıkarlar insanların ve toplumların bütün bir hayat düzenini ve dünya görüşünü değiştirmiştir. Uluslar birbirleriyle, uzak olsun, yakın olsun bir takım politik ve ekonomik bağlarla sıkı ilişkiler kurmuşlardır. Elbette bu, toplumların ve insanların dünya görüşleriyle birlikte, ahlâk anlayışlarını da değiştirmiştir. Bilimsel ve teknik değerler, nitelikleri bakımından yaygın ve evrenseldirler. Elbette diğer değerlerde de sosyal hayatta da kendiliğinden evrenselliğe doğru bir gidiş olacaktır. Bu gün duyulan ve hatta şikâye konusu olan manevî ve ahlâkî değerlerdeki bunalımın, çağın bu yeni öncü değerinin ruhlarda yapmış olduğu sarsıntıdır. Bu sarsıntıya daha önceki ahlâksal değerlere sarılmakla giderilemez. İnsanları birbirine bağlayan bağlar gittikçe genişlemektedir.

Toplumların birbirlerine yaklaşma sonucunda, eski törelere dayanan kapalı ahlâk, yerini ülküsü insanlığın mutluluğu olan evrensel bir ahlâka bırakacaktır. Her din toplumda bir ahlâk devrimi yapmıştır. Dinin kurduğu ahlâk eyleme dayanır. İnsanları, iyiliğe, doğruluğa ve toplumun mutluluğuna götüren her düşünce, ahlâka en büyük yardımcıdır. Toplum hayatında din kadar ahlâk üzerinde etkili bir başka kurum yoktur. Ne var ki, ahlâk gücünü yitirmektedir. Bu hiç bir zaman dinin gücünü yitirmesi anlamına gelmez. İnanç alanı olarak din, ayrı bir olaydır. Biz burada sadece, çağımız için, laik ahlâkın zorunlu olduğunu belirtmek istiyoruz. Laik ahlâk otoritesini tanrıdan almayan ahlâk anlamına gelir. O, bir dünya ahlâkıdır. Her iki ahlâk da evrenselliğe yöneliktir. Fakat, dinde bu evrensellik ancak dinin bir başka dinin sınırlarına gelmesiyle sona erer. Her din bütün töreleri ve inançları aşarak sonsuz ve evrensel olan tanrı kavramına ulaşmak ister, Laik ahlâk da bütün töreleri aşarak evrensel olan akli kendisine ilke olarak alır. Burada akıl kişisel davranışı

aşma çabasında bir ölçü niteliğindedir. Akıl, törelerin dar ve kapalı olmak eğilimine karşıttır. Akıl genişleyen, evrensel olana yönelen bir kuvvettir. Akıl gibi evrensele yönelmiş bir başka meleke daha vardır ki, bunun adına vicdan diyoruz. Gerçi ahlâk niteliği bakımından rasyonel değildir. Fakat akılda var olan genelliği vicdanda gerçekleştirmek ister. Burada tek başına aklın sapmalar gösterebileceğini belirtmek gerekir. Oysa, duygu da tek başına yeterli değildir.

Örneğin, hasta çocuğunu iyileştirmek için su dolu bir kaba kurşun döken cahil ana akılcı bir davranışta bulunmuş sayılmaz.* Duygunun aklın ışığıyla aydınlatılması gerekir. Bu bakımdan akılla duygunun birleşmesi gerekir. Hümanist ahlâksa, akıl ve duygunun bir dengesidir. Çağımızda aklın evrensel niteliğini ahlâk alanında uygulayan vicdandır. Vicdan, düşünce ve davranıştaki ilişkide hem otorite ve hem de hakem rolündedir.

Günah ve sevap, ödül ve ceza vicdan mahkemesinde görülür. Bu gün vicdan artık toplumun buyruklarını yansıtan bir güç olmaktan çıkmış, kendisiyle tutarlı, kendi kendisini denetleyen, bağımsız bir meleke haline gelmiştir. Kant, «öyle hareket etki, hareketlerinin ilkesi başkaları için evrensel bir kural olsun» der.

İşte vicdanın böyle bir buyruğu her türlü zulmü ortadan kaldırmaya yeter. Masonlukta vicdanın sesine kulak verilmesi istenir. Bu ses, insanın doğuştan olan hem kendini korumayı ve hem de toplum içinde birlikte yaşamayı sağlayan iç güdülerden oluşur ve bu sesin akordu, bir yandan akıl, öte yandan da eğitimle sağlanır. Masonluk, çocuğun on yaşına dek ana ve babasından korkması gerektiği eğiliminde olduğuna göre, çocuğun vicaanın sesine ana ve babasıyla öğretmenin sesi de karışacak demektir. Ancak, şaşırtıcı olan, bu ses nerede insan varsa, kendini orada duyurmaktadır. Kutup kâşifi Nansen, kendisine özveri ve sadakatle yardım eden eskimolar için şöyle diyor : Onlar, kötülüğe karşı iyilikle karşılık vermeyi İncilden öğrenmiş değillerdir. Onlar iyiliği, öbür dünyada ödüllendirilmek için yapmıyorlardı. İyilik onların içinden geliyor ve bu yüzden de temiz ve güzeldi. Ange-

(*) Atatürk devrimi ve Türk hümanizması Türk Dili Dergisi, A. 124, Ocak 1962

lus Silesius da kitabında «Kanun kötüler içindir. İyiler, hiçbir yasa olmasa da, Tanrıyı ve insanları seveceklerdir» demektedir.

Ahlâk kuralıyla vicdanın buyruğu karşı karşıya geldiğinde hangisine boyun eğmemiz gerektiği sorunu söz konusudur artık. Oysa, yaşantımız bize vicdanın mutlak bir şey olmadığını gösteriyor. Yaşamın türlü aşamalarında başka türlü seslendiği saptanır. Değişik tarihsel dönemler ya da değişik kültür çevreleri karşılaştırıldığında, vicdan buyruklarındaki karşıtlıklar daha belirgin biçimde ortaya çıkar. İnsan adamanın kutsal bir eylem sayıldığı çağlar olmuştur. Yunanlılarla Romalılar, köle kullanmayı hiç de vicdana aykırı görmezlerdi. Öyleyse, hayatının her aşamasında her insanın, ayrı ayrı ulusların ve çağların kendilerine özgü bir vicdanı olmuştur. Ama vicdan her evrede mutlak bir görünümde değildir. Belirli bir kültür çevresinde eğitim görmüş kişiye, vicdanının sesi, hiç bir katkısı olmadan ulaşır. Vicdanın objektifliği ve mutlaklığı işte buradadır. İnsan, içinden gelen bu sese uyup uymama arasında bir seçme yapmak durumundadır. Kişi vicdanına uymakta karar kıldığında kurallarla vicdan buyruklarının çatışması kaçınılmaz olur. Vicdanın söylediklerinin doğruluğu üzerine hiç bir objektif kanıt yoktur. Kritik bir durumda kişinin vicdanın sesine uyması gerekir. İnsan, belirli bir ölçüde ahlâk reformcusu olmak zorundadır. Ama öte yandan kurallar açısından vicdanını da durmadan sınamalıdır. Vicdan böyle bir öz eleştiriden geçtiği ölçüde son yetke (ororite) olabilir. Böylelikle de insanın ahlâksal varlığı, normla (kural) vicdan buyruğunun süre giden bir diyalog içinde gerçekleşir*.

- 3.2) Yukarıda öne sürülen düşüncelerden sonra, Masonluğun temel taşı olan tolerans ilkesine değinmek zorunlu olmuştur. Teori alanındaki görüş aykırılıkları tartışma yoluyla giderilebiliyorsa, da, pratik değerler ve toplumsal yaşama kuralları işe karışınca, burada artık güzeli çirkinden, doğruyu yanlıştan değil, iyiyi kötüden, haklıyı haksızdan, erdemliyi erdemsizden, günahı sevaptan, şeytani melekten ayırd etmek söz konusudur. İşte burada toleranssızlık bütün şiddetiyle kendini gösteriyor. Çünkü burada akıl ve bilgiden çok, duygu ve inançlar ağır basmaktadır.

(*) Freiheit und Norm (Özgürlük ve Norm) W. Weischedel, Berlin Üniversitesi emekli Felsefe Profesörü

Toleranssızlığın en çok ahlâk, politika ve ekonomi gibi hayatın pratik alanlarında ortaya çıkması boşuna değil. Burada insanların nelerden hoşlandıkları, sonra dünyayı ve olayları nasıl yorumladıkları değil, hayatlarını nasıl düzenlemeleri, bunun için de nelerle inanmaları, hangi kurallara boyun eğmeleri gerektiği söz konusudur. Her toplum düzeni belirli bir takım değerlere inanmayı, belirli bazı kurallara boyun eğmeyi şart koşar. Bu ortak kurallara boyun eğmeyenler de bozguncu damgasını yer ve çoğu zaman toplumun kovuşturmasına uğrarlar. Bu bakımdan toleranssızlık her toplum düzeninin kaçınılmaz bir alın yazısı gibi görünüyor. Gerçi, her toplum üyelerinin bazı ortak değer ve kurallar üzerinde birleşip anlaşmalarını şart koşar. Ama görüş ve inanış ayrılıkları büsbütün ortadan kaldırılamıyacağına göre, sosyal birliğin bir kalıba sokulamıyacağı da açıktır. Bundan da tolerans zorunluğu doğmaktadır. Tolerans (*), yerine göre, katlanma, göz yumma, mücadele etme, aldırmama, hoş görme, hatta iyi karşılama anlamına geliyor. Britannica, toleransı başkalarını eylem ve yargılarında serbest bırakma, kendi görüşümüze ve çoğunluğun görüş şekline uymıyan görüşlere sabırla ve hem de yan tutmadan katlanma diye tanımlıyor. Kabaca, katlanma, göz yumma, hatta aldırmama, ya da karışmama kavramlarının olumsuz yönü, hoş görme, iyi karşılama ve saygı kavramlarının olumlu yönü dile getirdiği söylenebilir.

Katlanma, salt güçsüzlüğün, yani hoşumuza gitmeyen, ya da işimize gelmeyen herhangi bir aykırı görüşü, yada eylemi ortadan kaldıramamanın ifadesi göz yummadaysa, daha büyük bir kötülüğü önleme kaygısı hâkim gib görünüyor. Aldırmama, yada karışmama düpedüz ilgisizliğin, yada inançsızlığın ürünü olsa gerek.

Buna karşılık, hoş, yada geniş görüşlülük, kendi görüşümüzün yanlış dolayısıyla karşıt görüşün haklı olabileceği ihtimalini hesaba katmaktan ileri gelir. Burada bir şüphencilik, bir aydın fikirliliğin rol oynadığı görülür. İyi karşılama, bizden başka türlü düşünenlerin, bizi kendi görüş açımızın darlığından kurtardığını görüp, takdir etmenin ifadesidir (**). Toleransın son basamağı

(*) Demokrasi ve tolerans, Hüseyin Batuhan, Felsefe arkiivi S. 12, Haziran 1961.

(**) Böyle bir değerlendirmede «idare maslahatçılıktan sakınmak gerekir.

Çünkü, hoş görü aydın kişiyi gerekli ve zorunluyu, doğru ve yararlıyı savunmaktan alıkoymaz.

sayabileceğimiz, başkasının özgürlüğüne saygıya, çeşitli görüş ve anlayışların, insan hayatını tek düzelikten kurtaracağına, ona başka bir derinlik ve zenginlik kazandıracağına, dolayısıyla çok yönlülükten insana zarar değil, yarar geleceğine inanmanın ürünü olsa gerek. Olumlu anlamda tolerans, insanların uygarlık derecesini ortaya koyan toplumsal bir erdemdir ve bu erdem gerek duyuş, gerek düşünüş ufku oldukça geniş, hakikatı araştırmayı ona sahip olmaktan üstün tutan, hiçbir fikir yada ideale taassup derecesinde, yada körü körüne bağlanmayan, her insanı en az kendisi kadar akıllı ve hakikatı kendi kendine bulmaya güçlü sayan, kültürlü ve aydın kafalı kimselerin harcıdır.

Düşünce özgürlüğünün pratikte sınırlandırılması zorunluğu Demokrasinin karşılaştığı en büyük dilemma olup, tolerans sorunu bu dilemmada ortaya çıkar. Her iktidar demokrasinin ilkelerini kendi demokrasi anlayışına göre uygulamak ister. Atatürk ise, «demokratik yönetimden doğacak sakıncaları gidermenin biricik yolu, her şeye rağmen demokrasinin ana ilkelerine bağlı kalmaktır» diyordu. Demokrasi, her şeyden önce bütün düşüncelerin özgürce tartışılmasına dayanır, dolayısıyla tolerans demokrasinin kaderini ellerinde tutanların, her şeyden çok üzerinde titremeleri gereken erdemdir.

Özet olarak, diyebiliriz ki, özgürlük demokrasi için sonsuz bir idealse, tolerans da bu ideale götüren biricik erdemdir.

Masonluğa gelince, örneğin W. A. Mozart K. in sihirli Flüt operasında (*) rol alan üç erkek çocuğu, Tamino'ya uyarıda bulunurlar. Ona «Sebatkâr, Toleranslı ve Ketüm» ol, derler.

Bir mason, işte bu erdemleri hedef alarak ham taşını yontarken, kendisini disiplin altına almaya ve bu yoldan özgürlük ve mutluluğa erişmeye çalışır.

(*) Prof. Dr. O.F. Bollnow, Tübingen - Drei Tugenden, Doldsamkeit, Verschwiegeheit, Standhaftigkeit . Universitas Dergisi, Ekim 1980

Masonik Şiirler

Kemâl KAPLANCALI

— I —

Altın isimli şiirinde Fisagor (Pythagoras) kimsenin bilmesine imkân olmayan fenalıkları dahi yapma. Hatanın da gurur gibi âşıkları vardır. Felâketleri olduğu gibi karşıla. Hem hayallerle uğraşma. Haline bak yarınını ona göre düşün, îtidali elden bırakma ve her gün iyilik yapmayı düşün diyor.

Felâketleri güvenle ve soğuk kanlılıkla karşılamayı, ve yakışsız davranışları hoş görü ile yumuşatmayı tavsiye ediyor.

KİPLİNG biraz daha ileri giderek yeni baştan işe başlamayı, varlık gösterme ve kotarma çabasını sağlık veriyor. Her türlü tehlike karşısında direnebiliyorsan ve yaratıcı gücünle yeniden bir başarı sağlayabilirsen ve insancı sevgini etrafındakilere gösterebiliyorsan o zaman insan olursun diyor.

FİSAGOR'dan örnekler verelim :

Düşünmeden söyleme ve birşey yapma
Doğru ol; unutma ki ölüm var

Taıırı hakimiyeti zâlimlere bırakmaz.

Tahakkuk etmemiş şeylere gözlerini, kulaklarını kapa
Başkasını örnek edinme, kendin düşün.

Burada şöyle bir istidrat yapalım: herhalde büyük düşünür, başka
sını örnek edinme sözüyle rastgele davranışları murat ediyor, kötü
örnekleri yapmamamızı ve onu taklit etmememizi sağlık veriyor, yok-
sa başlangıçtan bugünkü fikir olgunluğuna varıncaya kadar insan-
oğlu müsbet örnek ve düşünüşlerden fayda sağlamıştır.

Şiire devam ediyoruz :

Sen halde istikbâli görebilmelisin

Bilmediğin şeyi yapmayacağını iddia etme.

Beden için gıda, rûh için dinlenme.

Hergün yaptığını, ve unuttuğunu düşünmeden aslâ
yatma

Eğer iyilik ettinse hergün onda ısrar et.

Şimdi de Kipling'in «Eğer» isimli uzun şiirinden kısa bir örnek ve-
relim :

Eğer kalp, sinir ve damarların dermanı kesildikten sonra bile,

Onlara yeniden takat verebilirsen

ve kendinde «güvenebilirsin» diyen

İradenden başka bir gücün kalmadığı zaman dayanabilirsen,

Eğer halkla konuşurken faziletini muhafaza edebilirsen

Eğer seçkinlerle gezerken halka ait hasletini kayıp etmezsen

Eğer düşmanların ve yakın dostların seni incitirse

Eğer herkesi sayar fakat onlara olduğundan fazla değer vermezsen

Eğer hiç birini fazla olmamak şartıyla bütün insanları sevebilirsen

Eğer sen, bir daha ele geçmiyecek her dakikanın,

Kıymetli altmış saniyesini çabanla doldurabilirsen

Her şeyile Dünya senindir;

Ve dahası..... sen bir insan olursun oğlum..

Konfücius'un Buda'nın ve diğer büyük düşünür ve peygamberlerin

İnsanoğlu'na yaptıkları öğütler de böyle değilmi?

İnsanların kardeş yaratıldıklarını, kendi iradeleri olmaksızın

dünyaya gelmiş olduklarını anlatmıyormu?

O halde birbirlerine düşmanlık neden? eskiden dinî anlaşmazlıklar

sonra da ekonomik geçim endişeleri, bitip tükenmiyen ihtiraslar, gurur, haset, kin dinlerin yasak ettiği bütün bu iğrenç özellikler insanları felâkete sürüklemiyor mu?

Merhum Fuat Hulusi Demirelli bir şiirinde; fırtınalardan korkma, onlara göstereceğin direnç yeni yeni zevklerin ve mutluluğun başlangıcı olacaktır. Onun için hemcinslerine ruhundaki özleyişin gözleriyle bak.

Diğer bir şiirinde :

Gönlündeki sevgi kaynağını kayıp etme; Erginliğin ve derinliğin sınırları sendedir, ve yeni yeni buluşlar yaratmaya yeterlidir.

Ve yine diğer bir şiirinde :

Gönül ufkunda doğan Güneş ezeli aşktır ve mutlak güzellik tanrıdır. Manevî derinliklerden gelen sesi ancak huşû ve hayranlık içinde dinleriz, diyor.

FUAT HULUSÎ DEMİRELLİ'den örnekler :

Bilir onlar Güzel'in sevgiye ram olduğunu
Söyleşen gözler için uyku harâm olduğunu
Baş eğip çok daha kuvvetli olan sevgimize
Yeni zevk ekliyecek fırtınalar zevkimize
Bana ruhumdaki gözlerle bak, onlar gibi gül
Bizi hâkim kılar enginlere onlar ve gönül.

Diğer bir şiirinde :

Olsan da, olmasan da bugün keşfe muktedir
Enginliğin, derinliğin esrarı sendedir.
Ruhunda sevgi kaynağı var, etme sen heder
Bir çift gözün bakışları bin keşf için yeter.

Ve yine «O ses» şiirinde

Ey aşk ezeldir gönül ufkunda tulûun
Beyhude değil dinler iken böyle huşûun
mutlak güzelin zatına candan bu rükûun
Ses ta.. ötelere geliyor, ta.. ötelere..

Ve rahmetli A. ZEKERİYA «Mefkûremiz» isimli şiirinde :

Mefkûremizdeki ulviyyeti ezeli bir âyet ve vicdanlardaki kudsiyyet olarak vasıflandırıyor. Hürriyet, adalet ve dostluğu kanunlaştıran ve insanlığı hemcinsimize aşıl原因 yine bizleriz demektedir.

Faziletimiz, imkânsız olanları yerlebir etmemiz, sebatımız ve tanrıya inancımız mefkûre meş'alemizin aydınlığında imkâna kavuşuyor.

Bir kafileyiz biz ki faziletle beraber
Mefkûre bizim meş'alemiz, hak bize rehber
Her seddi muâhâtı her manii yekser
yıkamak bize, elbette mukadder ve mukarrer

İSMAIL GALİP ARCAN bakalım nasıl düşünüyor :

Ruhuna sevgi aşıl原因mayı, iyi, doğru ve güzele yönelmeği, insancı hislerle dolu olmayı, araştırma yapmayı ve bulduklarını insanlık hayrına bağışlamayı öneriyor.

Tarih boyunca sürüp giden kanlı faciâların kardeşlik ve iyilik hislerinin yayılmasıyla son bulacağına inanıyor.

Sevmek, ummak
iyiye, doğruya, güzele inanmak
Acımamak, korkmamak
Dinamik, uyanık
Çalışmak, aramak..
Tarihe bak
Yüz yıllar boyunca insan
Sadık kan içmiş...

İnsanoğlu yalnız geçmiş tarihte değil, yakın tarihte dahi o kanı içmeye devam ediyor. Bu şiir 1942 tarihinde yazılmış. Onu takip eden yakın tarihte de milletlerin muhtelif nedenlerle çarpışmalarına tanık olduk. Bu yetmez gibi iç uyumsuzluklar da milletleri harap etmeye, yarının aydınlığına gölge düşürmeye devam etmektedir.

Gelecek bir gün, insanlığı bu kandan
Yeni bir sevgi yeni bir din
Barış sevgisi, barış dîni
Sevgi, saygı, şefkat
Kardeşlik, iyilik, yardım

Bir masonik yazıda :

İnsan öyle güzel bir ideal yaratmalı ki ızdırıp ve sefalet içinde inleyen insanlar ona yükselebsin. Öyle bir ideal ki kimsenin itiraz ve eleştirisine meydan vermesin. Adaletin, insanlık sevgisinin timsali olsun. Örnek bir mefkürenin kökleri insanoğlunun içinde olduğu zaman fazilete erişebilir.

İşte Merhum RIZA TEVFİK biraderimiz bu temadan başlayarak;
Ne arıyorsan yabana gitmeğe lüzum yok, aradıklarının bütünü sendedir.

Vesveseyi bırak, Tanrının sırrına ermeye uğraş, hayır ve şerri yapmak senin iradene bağlıdır. Alçak gönüllü ol, gurur ve kibirden uzak dur, Tanrının emirlerini öz benliğinde yorumlamaya çalış. Yanlış davranışlardan başkasını suçlama» diyor

Bir de mısralarını sıralayalım :

Gel Derviş

Gel derviş beri gel yabana gitme
Her ne arıyorsan, inan sendedir
Nefsine beyhude eziyet etme
Kâbeyse maksudun, rahman sendedir.
Gir gönül şehrine dolaş bir kere
Kıyas et ne imiş güneşle zerre
Yalnız sen kaadirsin hayrile şerre
Şerre mail isen şeytan sendedir.
Gayriden arayıp derdine çare
Ne varlık verirsin mur ile mare
Cennetten çıktınsa behey avare
Havvayı aldatan yılan sendedir.
Hey Rıza takat yok hakkı inkâra
Sen mahrem imişsin didarı yâra
Şimdi agâh oldun sır ve esrara
Âlemi yaratan vicdan sendedir.

Z İ Y A P A Ş A İnsancı düşüncelerini şöylece belirtiyor :

İnsanların hemcinslerine karşı insanlık yolundaki delalet ve yardımları dürüst davranışlarının ifadesidir. İyi insan hemcinsinin keder ve ızdırabiyle ilgilenir, kin ve garazdan arınmış olarak onların yardımına koşar, kusurlu davranışlarının cezalandırılmasından çekinmez.

Kendilerinde üstün bir yetenek vehmiyle doğru yoldan sapmış olanlar sadakat kisvesi altında hiyanetle iş görürler. Davranış ve gösterişleriyle iç dünyaları birbirine uymayan bu insanlar insanlıktan nasip almamış kimselerdir. Doğruluktan zarar görenlerin Tanrı yardımcısıdır.

Ziya Paşadan :

Âdem olanın hayr olur âdemlere kasdı
İnsanlığa insanda budur işte delâlet
İnsan ana derler ki ide kalb-i rakiki
Âlâmı beni nev'i ile kesb-i melâlet
Âdem ana derler ki garazdan ola sâlim
Nefsinde dahi eyleye icra-yı adâlet
Sâdık görünür kisvede erbâb-ı hiyânet
Mürşit sanılır vehlede eshab-ı dalâlet
Ekser kişinin suretine siyreti uymaz
Ya rap bu ne hikmettir ilâhî bu ne hâlet
İnsana sadakat yakışır görse de ikrâh
Yardımcısıdır doğruların hazret-i Allah.

N A M I K K E M A L fikirlerini şöyle sıralamış :

Nefsini bastığın topraktan alçak tutma. Sebatkâr olma meziyyetinden mahrum olanlar karşısında sen azimli olduğunu göster.

Tanrıya güvenen bâtıla aslâ iltifat etmez. Riyakârlıkla hayatı devam ettirmek, zillete iltifat etmek demektir. Bu takdirde ölmek daha iyidir.

Namık Kemal'den örnek :

Bastığın hâk-i siyehten tutma alçak nefsini
Sâbit ol azminde dehr-i bî sebatın rağmına
Hâke yüz sürmekle kaaimse yer üstünde hayat
İhtiyar et altını hâkin hayâtın rağmına
Etmedim ikbal-i zillet cû-yu dehre iltifat
Taliimden gördüğüm bin iltifâtın rağmına

SCHILLER mısralarında adetâ haykırıyor :

İnsanlar! sevgiyle birbirinize bağlanın. Bu toprak üstünde yaşayan insanoğlunun sevinci sevgi'nin özünden doğar, dostluğu ölünceye kadar götüren vesevdiren odur.

Tanrının büyüklüğünü düşünün ve onun ışıklı emirlerini zafere koşan kahramanlar gibi izleyin.

İnsanlar! Aydınlık yoldan yürüyün, koşun, hakikat; alev aynalardan ve fazilet; yalçın dağların doruğundan sizlere gülümseyecektir. Tanrı barış içinde yaşamayı istiyor. Kullarının günah işlemesine razı değildir.

Altın salkımların özündeki altın usareler sevinç ve sevgi tasında köpürür. Onun için, kahramanlığınızı orada gösterin ve Tanrının önünde sadakatle and içerek dostluğun kutsal halkasına katılın, sonsuzluk önünde içtiğiniz and, en ağır acıda; size inanç sağlayacaktır.

Schillerin SEVİÇ adlı şiirinden :

İnsanlar koşunuz, kucaklaşınız
Bütün Dünyanın sevgisidir bu
Bu toprak üstünde her nefes alan
Tatmalı sevginin öz sevincini
Sevgidir içtiği her yaşayanın
Tabiat ananın ak memesinden
O uzatan bize dudaklarını
Altın altın açan yapraklarını
Ölüme denenmiş dostu veren o
Odur tatdıran arzu kaynaklarını
Meleği tanrıya yaklaştıran O!...

İnsanlar! ne için bu düşme ve bu küçülme
Ey Dünya!. sezdinmi yatana bak!
Arayın siz onu altın kubbede
O yıldızların üstünde mutlak

Kardeşler! gökteki güneşler gibi
İzinden yürüyen en aydın yolun
Zaferlere koşan kahraman gibi
Işıklı yollardan yürüyün, koşun..

Hakikatin alev aynalarında
Gülümser gerçeği arayana o..
Güler faziletin yalçın dağından
yüreği acıyla kanayana O...

Sevinçtir köpüren bir dolu tasda
Altın salkımların altın kanında
Ey kan içenler sevgiyi için
Korkanlar buluşun kahramanlıkta

Katılın kutsal halkaya dostlar
And için şu altın inanç önünde
Edilen yemine sadakat gerek
And için gökteki tanrı önünde..

Şair TEV F İ K F İ K R E T Halûkun amentüsü şiirinde :
Her türlü gölgeden uzak, temiz, ulvî ve kutsî evreni oluşturan bir öz
varlığa bizim deyişimizle ulu mimara inandığını, insanlar arasında
çözülmez bir bağ olan kardeşliğin milliyet farkı gözetmeksizin doğa-
nın oluşumunda mevcut olduğunu ve bu duygu ve düşüncenin yayıl-
masıyla Dünyanın Cennet'e döneceğini, Tevrat, İncil ve Kur'an'nın
bunu îma ve telkin ettiğini ve nihayet oluşumun doğal bir yasa oldu-
ğunu ve gün gelip insancı düşünüşün ve hülya sanılan kardeşlik
fikrinin yaygınlaşacağına da inandığını belirterek şöyle sesleniyor :

Bir kudret-i külliye var ulvî ve münezzehten
Kutsî ve mualla, ona vicdanla inandım
Toprak vatanım, nev'i beşer milletim.. insan
İnsan olur ancak, buna iz'anla inandım.
Şeytan da biziz, cin de, ne şeytan var ne melek
Dünya dönecek Cennete, insanla inandım
Fıtratta tekâmül ezeldir, bu kemâle
Tevrat ile, İncil ile, Kur'anla inandım
Ebnayı beşer birbirinin kardeşi.. hülya
Olsun ben o hülyaya da bin canla inandım..

G O E T H E (Göte) Üstadane bir deyişle evrendeki varlıkların en
güzelini seçiyor. Göklerin yıldızı, denizlerin incisi varsa benim de
kalbimin sevgileri vardır.» diyor.

Davranışlarımızın özünde yatan yegâne hareket unsurumuz sevgi
değildir?..

İster keder, ister ıztıraplarla dolu olalım; düşüncelerimiz bu yönler-
de bizi oyalarken üzüntülerimizin bir kurtuluş, bir çıkış yolu vardır.
Ümidimizin bağlantısı oradadır.

Mutluluk ancak onunla yüze çıkar, o da hiç kuşkusuz seven bir ruha sahip oluşumuzdur.

Goethe bunları şöyle dile getiriyor :

Semanın yıldızları vardır
Denizin incileri vardır
Benim, benim kalbimin
Benim de sevgileri vardır

Diğer bir şiiri :

Neş'e ile, ızdırapla
Düşünce ile dolu iken
Tükenmez ezalar içinde
Ümitler, tereddütler geçirirken
Kederler içinde boğulurken
Mes'ut olan
Ancak seven ruhtur.

HIFZI TEVFİK

Hıfzı Tefvik yazdığı masonik şiirde veciz bir ifadeyle yolumuzun Nuru ziya ve aramızdaki ilişkilerin vefalı bir dostluk olduğunu, Kara vicdanlılara, düşmüşlere şifa veren bir ruh taşıdığımızı ve yine bu boş Dünyada ümidin ve aşkın sembolü olduğumuzu, ağlayan kalbe teselli verme çabasında bulunduğumuzu, yıkılan, çöken evleri îyमार koştüğümüzü, gönlümüzün Hürriyyet aşkıyle vurduğunu ve bu gayeyle çırpındığımızı, gayretimiz denizde damla da olsa çabamızdan mutluluk duyduğumuzu, kardeşlik güneşinin ergeç doğacağına inandığımızı söylüyor.

Şimdi de mısralarına göz atalım :

Yolumuz Nuru ziya, maksadımız hubbu vefa
Beşerin derdine, âlâmına dermanız biz
Ararız bu âlemde kara vicdana şifa
Cisme can, cana emel, düşmüşe cananız biz

Remziyiz aşkın, ümidin, bu tehi âlemde
Ağlayan kalbe teselli sunarız her demde
Hem çöken kubbeyi ma'mur eder, hem de
Doğacak bir güneşin fecrine burhanız biz

Vermişiz gönlümüzü aşk-u hüriyyet için
Kalbimiz vurmaktadır, bir ebedî vahdet için
Bu büyük gâye için, gâyeye kurbiyyet için
Katra olsak da ne gam, katradan ummanız biz

S A L A H S U N :

Erenler isimli şiiriyle : Maddî varlıkların değeri geçicidir. Manevî varlıklar ezeli bir yaşam enerjisine sahip olur. Safsata ve bâtıl inançlara aslâ iltifat etmediğimizi, su niteliğindeki düşünce ve inanışlarımızla bu karanlığa düşmüş gönülleri yıkadığımızı îyma ediyor.

Bilgilerimizi ölçüleyerek şekillendirdiğimizi ve çabanın alevli potasında onlara değer kazandırdığımızı belirtiyor.

Şimdi mısralarını sıralayalım :

Erenler, biz çelebi yol evlâdiyız
Zâhirde görünür, bâtın gezeriz
Elif den yâya dek orda sezeriz
Üstünle ötresiz sükûnumuz var

Meşk için canbazlık softa eline
Düşüp de uymayız fettan diline
Binmeyiz sırat da kurban beline
Geçeriz bizim de âdâbımız var

Su olur akarız, gönül paklarız
Topraktan ham taşı alıp yontarız
Ateşli potaya tutup atarız
Yakmayan, yıkmayan divarcılarız.

A. T U Ğ L U :

Ahlak ve bilginin önderliğinde taassup ve bâtıldan, yalan ve riyadan uzaklaşarak doğruyu aradığımızı, insanlık yolunda ayrılık ve gayrılık düşünmediğimizi terennüm ediyor.

Ruhumuz tertemiz, kalbimiz pâktir
Taassup ve bâtıl bizden uzaktır
Bu yolda yıprandık, yükselen haktır
Doğruyu ararız Çinde, Mâçinde..

İnsanlık yolunda hakka uyarız
Ayrılık gayrılık görmeyiz dinde
İnsanlar içinde fark gözetmeyiz
Dünya anlayacak günün birinde..

R İ F A T T Ü R E Ğ Ü N :

İnsanları yıkan âfetin ihtiras, kin ve cehalet olduğunu; ıztıraplarımızın haset, kibir, benlik gibi kendi icatlarımızdan geldiğini; hür düşüncenin bunu yok edeceğini söylüyor. Şeytanın kendi içimizde olduğunu belirterek Rıza Tevfikle birleşiyor.

Bunlardan kurtulursan
Olursun kâmil insan
Bil ki seni aldatan
Şeytan kendi nefsidir.
Doğru yolu şaşırtan
Ölçüsüz hevesindir..

A. R. G Ö R G Ü N :

Dikenlerine rağmen Dünyanın mutlak yeni bir Cennete döneceğine inanıyor. Çünkü Nur'u ziya insanları aydınlatacaktır. Akıl ve hikmet Cehaleti ve kîni yok edecektir. Tanrı bütün sırları çözdürecek ve insanlar arasındaki birliği yaratacaktır.

Birkaç mısra'ı :

Ehl-i dile aşikârdır her zaman
Hakikatin dikenleri ezharı
O kudretle çözer bütün esrarı
Müncelidir her zerrede zatı hem..

Gâlip Arcan, A. Tuğlu, Türeğün, ve Görgün mutlak bir ifadeyle birgün insanlar arasında ayrılık ve gayrılığın ortadan kalkıp Dünyanın Cennete döneceğini ümit ediyorlar.

Bir toplantıda konfransı veren zat; Amerika gibi demokratik kurallara sıkı sıkıya bağlı bir ülkede siyahlara karşı reva görülen eza ve cefayı dile getirerek onları hiçe saydıklarını, masonik prensiplerle çelişki halinde olan davranışlarla siyahî masonları localarına kabul etmedikleri gibi, onların kurdukları localara gidenleri de veto ettiklerini tesbitlere dayanarak pek vecîz bir şekilde anlattı.

İkibuçuk asırlık bir mâzi bu güzel prensiblerin insanoğlunun benliğinde gereken oluşumu ve olgunluğu hâlâ tam manasiyle sağlayamadığını gösteriyor. Temenni edelim ki, Amerikalılar bir kısım okullarda siyahlarla birlikte okuma hususunda gösterdikleri anlayışı, özellikle masonik davranışlarda da uygulama iz'anını gösterebilirler, yoksa bu davranış bağışlanacak nitelikte bir insafsızlık değildir.

Renk ayrımı bahsinde aynı hislerle dolup taşan ve bu durumu misralarında dile getiren bir şair bakın nasıl sesleniyor :

CAN ARPAÇ :

1

Beşiktaş nüfusunda kayıtlı
Yâni ben = Can Arpaç
Cilt 22 sahife 48
55 sayılı haneden
1931 de Dünyaya bırakılmış
Uyruğu : Türk
Dini : İslâm
Cinsi : Erkek
Hiç bir şey demeden böyle yazılmış?

2

Afrika ortasında biri
tut ki o
Kütüksüz, ciltsiz
Hanesiz
Ta 1931 de Dünyaya bırakılmış
Uruğu : yok
Dini : çok
Cinsi : Erkek
Ama bir yere yazılmamış.

Bize hiç sorulmadan
Böyle yazılmış kardeşliğimiz
Böyle yapılmalıydı bunca yıl
Ne denir
İnsan olduğumuzu bilememişiz..

Bir bakıma Can Arpaç bütün insanların kardeşliğini benimseyerek Dinler ve renkler arasında bir ayrılık gözetmiyor. Son mısralarında da İnsan olduğumuzu bilememişliğimizi bu nedenle açıklıyor.

Diğer bir şiirinde Can Arpaç :

Öyle bir Yıldız özlüyor ki orada insanoğlu kardeşten çok daha fazla birbirine bağlı bir kardeşlik arıyor. Zira orada hırs yok, kin yok, tenbellik yok özgürlük içinde hava yerine sevgi meltemleri esiyor. Artık oradaki kardeşler insanoğlu değil, insanoğlunun gerçek ruhundan yaratılmış bir varlık. Bu insanların hangi yıldızı beğenip oraya yerleşeceklerini bilemiyoruz.

Bir Yıldız özlüyorum
Yedi katlı ise gök
O daha yükseklerde
Tanrıya yakın bir yerde durmalı
Barış boy atmalı tarlalarında

Bir yıldız özlüyorum
Sevgi; hava yerine
Akıl adım başında
Bir yıldız özlüyorum
Bu Dünyanın dışında
İnsan kardeşten çok
Kardeştir birbirine..

SALAHEDDİN TANDAL :

Mısralarına A M E N T Ü başlığını koymuş. Düşüncelerini şöyle anlatıyor.

Temelleri vicdan ve iradeden gelen bir kuvvetle belâ ve gaileleri zevkle karşılarım. İrademin ateşinde her türlü imkânsızlık erir» demektedir.

Öyle anlıyoruz ki T A N D A L sübjektif bir ifade altında masonik anlayış ve direnişini belirtmek arzusundadır. Bu açıdan görerek mısralarını kişisel bir şiir temasında telekki etmiyoruz.

T A N D A L düşüncelerinin bir kısmını şöylece belirtiyor.

Vicdanım, susmadı bir kere bile
Zevk oldu ruhuma çektiğim binlerce çile

İradem, menfî darbelerle sanmayın yılar
Bu ancak şaha kalkmak için sınırlarımı kamçılar
Zelîl yaşamaktansa ölmesini bilen
Ve ancak hakikat önünde eğilen bir insanım ben...

(Devamı gelecek sayıda)

İncelemeye konu edilen isimler:

Fisagor (Pythagoras)
Kipling
Fuad Hulusî Demirelli
A. Zekeriya
İsmail Galip Arcan
Rıza Tefvik Bölükbaşı
Ziya Paşa
Namık Kemal
Schiller
Tefvik Fikret
GOETHE
Hıfzı Tefvik
Salah Sun
A. Tuğlu
Rifat Türegün
A. R. Görgün
Can Arpaç
Selahaddin Tandal

Masonluk ve Filateli Francisco de Laprida (*)

**Yazan : Walter J. KIRBY
Çeviren : Tarık GÜNER**

Gerçek o dur ki, Arjantin'in, bağımsızlığını kazandığının resmen ilân edildiği 9 Temmuz 1816 tarihine kadar; daha 25 Mayıs 1810 da ihtilâlciler, İspanyol Genel Valisini devirmişler ve idareyi ellerine geçirmişlerdi.

Vatanperver bir Junta, ihtilâlin ardından işbaşına geçmiş ve 3 kişilik bir gurup, yönetime resmen el koyuncaya kadar bir yıl

dan fazla bir süre ülkeyi yönetmişti.

İlk 3 lü gurup, 2 yıldan fazla yönetime hakim olmuş ancak asayişsizliğin bir türlü önlenememesi nedeniyle istifa etmek zorunda kalmıştı.

İkinci bir 3 kişilik gurup yönetime geçirilmişti.

Gerçi hükümet hâlâ İspanyol kontrolü altında görünüyor idi ise de, 1816 Martında, ülkenin çeşitli eyaletlerinden gelen de-

(*) Stamp Collector — 15 Mart, 1980

legelerin Tucuman'da toplanmasından ve oldukça uzun süren tartışmalardan sonra bağımsızlıklarını ilân etmişlerdi.

1816 kongresinin başkanı Francisco Narciso de Laprida idi ve Bağımsızlık Beyannamesini ilk imzalayan da o idi.

Avukattı. İspanyadan ayrılma arzusundaki vatandaşları gayrete getirmek için uzun süre uğraş vermişti. Tucumandaki kongreyi toplamak ve delegelerin belli bir düzen ve ahenk içinde çalıştırabilmek için büyük çabalar sarfetmişti.

Laprida, bir Federal Devlet şeklini önerirken, delegelerin bir bölümü Krallık bir bölümü de Konfederasyon öneriyordu. Kurulan yeni Devlet için prob-

lemlerin bir türlü sonu gelmiyordu. Dağınık bir çok grubun ayaklanmaları bir türlü sona ermiyordu.

Laprida, yeni hükümet içinde faal görev almıştı. Ne yazık ki 1829 yılındaki ayaklanmaların birinde öldürüldü.

Laprida, ünlü Lautaro Locasında tekris edilmişti. Daha sonra, doğduğu yer olan San Juan'daki, «San Juan Frontier» locasına katılmıştı. Kendisi 33. dereceye kadar ulaşmış bir Masondu.

Arjantin hükümeti, 1916 yılında Laprida'nın portresini taşıyan 5 pulluk bir seri ile, Bağımsızlık Beyannamesini imzalarken gösteren 2 puldan oluşan bir seri pul çıkartmıştır.

Bir Fantezi : Mitoloji'den Masonluğa

Reşit ATA

Eski Grek (1) dilinde «söz» kavramını ifade eden üç sözlük vardı : söylenen veya duyulan söz, masal, efsane anlamına gelen «mythos»; belli bir düzen ve ölçüye göre söylenen söz «epos»; gerçeğin insan sözüyle dile gelmesi «logos».

Mythos ile epos akrabadır : mythos anlatılan hikâyenin konusu, epos ise onun aldığı ölçülü, süslü, dengeli biçim'dir.

AKIL ve mantık ile içiçe olan logos ise müsbet ilim kolları ile haşır-neşirdir ve Anadolu'da, İonya'da gelişen bu bilim dalları mythos'un uydurup epos'un dile getirdiği masalları hor görür.

M E N Ş E :

Mythologia kelimesinde bu iki zıt mefhumun (kavramın) birleştiğini

(1) Hellas, şimdiki Yunanistan'ın Tesalya'sında bir yerin adıdır. Sonraları Yunanistan anlamına kullanılmıştır. Helen, Hellas'lı demektir. Şimdiki Yunanistan'ın halkı kendileri için bu adları kullanır. Batılılar ise Yunanlıya Grek, Yunanistan'a Grèce derler. Homeros ise Helen kelimesini hiç kullanmaz.

görüyoruz. Mythos, çok Tanrılı bir dinin Tanrıları hakkında anlatılan efsanelerdir. Mythologia da bu efsanelerin bir araya gelişi, kitaplaşmasıdır. O halde, acaba Mythologia'yı ilk çağın din kitabı olarak kabul edebilir miyiz? Düşünürler «tek Tanrılı din'lerde İNANÇ söz konusudur, oysa efsanelerde bu anlamda bir inanç yoktur» diyerek bunu kabullenmiyorlar. Ama gene de Mitoloji'nin din - Tanrı fikri ile ilgili inkâr edilemez bir gerçektir ve Tanrı fikrinin bulunduğu yerde de Masonluk vardır. Bunun en iddialı ifadesine Moreau biraderin 1837 yılında yazdığı eserinde rastlıyoruz : Tanrı ışığı yaratmıştır, demek ki ilk Mason, Tanrı'nın kendisidir.

Hür Masonluğun menşeinin (orijininin) araştırması yapılırken konuya hayalî (fantezist) bir pencereden bakılarak girilir. Hakikî düşünür, insan bilincinin anası olan doğurucu mefhumlara kadar iner. Mit ve sembol dünyasında bir eşi daha bulunmayan saf (duru, arı) bir şaheser olan Hiram efsanesi bir yana; beşbin yıldan daha eskiye ulaşan kahraman Gılgamış ile cehenneme inen İştâr'ın efsanesi, Oziris menkibesi, hattâ Havva'nın yılan tarafından kandırılması (séduction) hep bu pencereden görülebilen doğurucu mit'lerdir. İnsan muhayyilesinin ilkel (primordial) bir ihtiyacına cevap verdiği için, Masonluğun daima mevcut olduğunu Âdem'in Cennetin Doğusuna (2) Tanrı tarafından muntazam Mason olarak kabul edildiği hikâyesini dahî Masonluğun orijinleri arasında anabiliriz.

Her ne kadar şeceremizi bizlere yakışacak ciddiyette çizmemiz gerekiyorsa da, Masonluk mesleğimizi böyle efsanevî köklere götürmeyi insan (beşer) zaafı olarak isteyebiliyoruz. İşte mitolojiyi bu niyetle incelediğimizde, pek çok Masonik yönüne rastlıyor veya o yana çekebiliyor, öyle anlayabiliyoruz. Üstelik Masonluk mitolojik hikâyelerin geçtiği devirler kadar eski değildir ama, onları ilk anlatan Homeros'dan çok daha eskidir.

G Ü Z E L L İ K :

Binlerce yıl önceydi... Achilleus'un babası Peleus Çanakkale boğazından geçerken denizler tanrıçası Têtis'i gördü. Görür görmez de aşık oldu. Düğün günü geldi çattı. Fesat ya da kavga tanrıçası Eris

(2) East of Eden

hariç, bütün ölümsüzler düğüne davetliydim. Eris kötüydü, fesat idi, kendini hiç sevmeyen Olimpos'ulardan öç almaya and içmişti. Düğünü fırsat bildi, üzerine «en güzel kadına» yazdığı bir elmayı ziyafetin ortasında konukların arasına atıverdi. Önceleri bütün tanrıçalar bu elmaya sahip çıktılar. Sonra adaylar üçe indi : Hera, Athena ve Afrodite. Onlar da en güzel tanrılar tanrısı Zeus'un seçmesini istediler. Tanrılar tanrısı Zeus bu, kaçın kurrası, zor durumdan hemen sıyrılmayı bildi : «Siz Erdemir'de, İda (Kaz) dağında, Truva Kralı Priamos'un oğlu yakışıklı çoban Paris'e gidin, güzelden en iyi o anlar» dedi. Tanrıçalar doğru Paris'e gittiler. «Beni seç, Truvalılar bütün Grek ülkesini seniñ sonsuz aklın sayesinde ezecek, yerle bir edecek» diyen Athena, şan ve AKIL; «beni seçersen seni Avrupayla Asyanın tek hâkimi yaparım» diyen Hera, zenginlik ve KUVVET; «beni seçersen dünyanın en güzel kadını veririm» diyen Aphrodite ise, GÜZELLİK vaadediyordu...

Sonuçta, henüz GÜZELLİK sütununda oturan ÇIRAK Paris elmayı Afrodite'ye uvatıverdi. Zira daha kuvvetin ve hele akıl'ın idrakine varmamış bir çırak Mason'du Paris.

Öyle tefsir etmek, o yana çekmek istediğimiz için yumuşak yaratılışdaki Paris'e çırak Mason deyiverdik. Mitoloji bu... Mitolojinin de Masonluğun da kökünde mit'ler yattığına göre, niye öyle olmasın? Hem akla da uygun gelmiyor mu?

K U V V E T :

Dünyanın ilk tarihçisi, Anadolu'lu hemşehrimiz, Halikarnas (Bodrum) lu Herodot şöyle anlatıyor :

Atina'lı Solon'un yolu ünlü, kudretli, zengin Krezüs'ün şehri Sard'a düşmüş ve onun konuğu olmuştu. Krezüs'ün emri ile ona hazineleri, görkemli yapıları gezdirdiler ve kralın huzuruna getirdiler. Kral Krezüs şöyle sordu «Ey bilge ve ünlü konuğum. Bunca ülkeyi gezdin. Acaba mutlulukta benden başka, herkesi geride bırakan bir kimseye rastlandırı mı?». Böyle soruyordu, zira en mutlu kişi kendisi olmakla övünürdü hep. Solon ise yaranmayı aklından bile geçirmeden «Atina'lı Tellos'u gördüm» dedi. Şaşırın Krezüs merakla sorunca da şöyle açıkladı : Tellos zengin bir ülkede yaşıyordu. Güzeli ve erdemli çocukları vardı. Üstelik geniş bir maddî rahatlığı da vardı. Ama esas

önemli olan şu ki, ömrü parlak bir son'la (3) taçlandı: Atina'lılar komşu kente karşı yurtlarını savunur ve düşmanı önüne katıp kovalarken ölümlerin en güzelini buldu... Krezüs gene sordu : «Ondan sonra kim gelir senin bildiğin?». İkinciliğin kendisinde olacağından hiç şüphesi yoktu. Ancak Solon'un cevabı başkaydı: Ondan sonra Atina'lı Kleobis ve Biton gelir. Namuslarıyla yaşayacak kadar varlıklıydılar. Kolları da güçlüydü. Bir de onlar için şunu anlatırlar : Hera onuruna bir bayram kutlanıyordu. Analarının bir arabayla tapınağa kadar getirilmesi gerekiyordu. Oysa arabaya koşacakları öküzler henüz tarladan dönmemişlerdi. Gençler geç kalmaktan korktular ve boyunduruğa girip analarını 45 stadyon (10 km. kadar) çekip tapınağa getirdiler. Bütün kent halkı böyle evlâtlara sahip olduğu için anayı kutluyordu. Oğullarının başarısıyla başı dikti, mutluluk içindeki ana da insanoğlunun elde edebileceği en iyi şeyi oğullarına bağışlaması için tanrıçaya dua ediyordu. Sonra delikanlılar tapınağa girip uyudular ve bir daha uyanmadılar.

Krezüs öfkeyle bağırdı : «Atina'lı yabancı, ya ben, benim mutluluğumu hiçe mi sayıyorsun da bu basit insanları ikinci sıraya koyuyorsun?». Solon cevap verdi : «Ey Krezüs. Görüyorum, sen çok zenginsin, çok insana hükmediyorsun, ama benden istediğin şeye gene de cevap veremem; çünkü önce ömrünün güzel bir son'a bağlandığını öğrenmem gerekir (3). Zira çok zengin insan vardır ki kıt kanaat yaşayan insandan hiç de daha mutlu değildir... Hiç bir toprak yoktur ki kendi kendisine yetsin ve her ürünü versin. İnsanoğlu için de böyledir. Her şeyin sonuna bakmalıdır : Tanrı çok insana mutluluğu yem olarak sunar, sonra da elinden çeker alır».

Zengin olma hırsının iyi duyguları boğduğunu, insanları kötü işlere sürüklediğini; hayırlı işlere ve toplumun yararına kullanılan zenginliğin bir mutluluk kaynağı olduğunu; mevki hırsının düşünceyi bulandırıp kalbi katılaştırdığını; yüksek bir mevkie ulaşmanın yetersiz kaldığını ve asıl işin o mevkie lâîyk bulunmak olduğunu bilen Kardeşlerimiz, Solon'un sözlerine gerekli dikkati gösterecekleri muhakkaktır. Zenginliğin, mevkiin ve kaba kuvvetin her şey olduğunu sanan Krezüs'ün bu hikâyesini en güzel ve anlamlı cümlelerle, insanlara

(3) Bu salt Grek düşüncesidir. Sophokles, Kral Oidipus'da şöyle diyor: Hiç bir ölümlüyü, ümrü bir felâkete uğramaksızın tükenmeden ÖNCE mutlu sayamayız.

ders verircesine anlatan Herodot ve büyük Solon acaba Masonik tedrisat mı yapmışlardı?

A K I L ve H İ K M E T :

Mythos hikâye, logos ise gerçeğin - hakikatin insan sözü ile dile gelmesidir demiştik. Mythos'dan Logos'a geçişe ise, insan zekâsının kozmik olayları mistik sebepler yerine AKIL ve mantıkla izah etmeye başlaması diyebiliriz. Mitolojik hikâyeler çağından rasyonel düşünceye geçiştir bu. Eski Mısır ve Mezopotamya tanrıları kedi başlı bir kadın, boğa başlı aslan, kuş başlı adam gibi hayal mahsulü dev'lerdi. Oysa daha sonraları gelişen Anadolu ve Grek yarımadaı medeniyetlerinin tanrıları kusursuz insan biçimindeydi (4). Ölümsüzler hayal mahsulü suret'den insan biçimine dönüşürken, dünyaya AKIL'cı bir düzen de getirmiş oluyordı.

Eski Atina'lılar sadece beden gücüne bakmazlardı. Onlar için AKIL gücü de son derece önemliydi. Ölümlüler içinde en kuvvetli olarak Herakles'i (Herkül) kabul ederlerdi. Kendi adale gücüne beslediği büyük inanç yüzünden hiç bir şeyden yılmazdı Herakles. Zekâ bakımından öyle pek gelişmiş sayılmazdı : sıcaıktan bunaldığı bir gün güneşe ok atarak onu söndürmeye, böylece serinlemeye çalışmıştı! Bir gün de denizde giderken dalgaların gemiyi sarsmalarına kızmış, eğilerek sulara uslu durmalarını, yoksa hepsini cezalandıracağını söylemişti. Ona AKIL'sız KUVVET dense yeri vardı.

Ne var ki, aklımızın iyiye ve doğruya ermesi bir bilgi işidir. Eğer Herkül yeterli bilgiye sahip olsaydı, belki de ona akıl'sız kuvvet demeyecektik. Oysa o küçükken bazı derslerden hoşlanıyor, bazılarını ise sevmiyordu. Bir gün çalgısını kaptığı gibi zavallı musiki öğretmeni Linos'un başına indirip adamcağızı öldürmüştü. Ama Herakles'e silâh kullanmayı, araba sürmeyi, güreşmeyi öğreten hocaları hep sağ salim kalmışlardı.

Herkül'ün yaptığı işler hep iyi'ye dönüktür. Kötüleri, sözünde durmayanları cezalandıran, insanın başına gelen âfet ve belâları alt edip yenerek insanlığa sonsuz iyiliği dokunan yiğitlik ve yüreklilik sembolüdür. Ama Akıl'dan yoksundur. Halbuki aynı mitolojide ilk bilimsel izah (dolayısıyla akıl) belirtileri de vardı : Zeus öfkelenince elindeki

(4) Bir Venüs ya da Apollon heykeline bakınız.

yeryüzüne fırlatır, bundan yıldırım meydana gelirdi; dağın içine kapatılmış bir canavar da kurtulmak için çırpındıkça deprem olurdu. Demek ki mitoloji kaba kuvvetle akıl arasında seçim yapabilmemiz için ikisini de önümüze getiriyordu. Seçimin bulunduğu yerde HÜRRİYET de var demektir. İyi'yi bilirsek onu seçeriz; iyiyi bilmediğimiz için mecburen kötüye yöneliyoruz. AKIL'ın iyiye ermesi bir bilgi işi olduğuna göre, bilgisizlik de aklın zayıflığı oluyor demektir. Hiram'ın en zavallı Masonik cehaletin içine dalmış bulunan kaatilleri de ne yaptıklarını BİLMİYORLARDI.

Birinci derece çalışmanın açılışında Üstad-ı Muhterem «Mabedimizi yapmak için akıl bize yol gösterebilir» diyor. Eski ritüellerimizde ise bu söz «Akıl ve hikmet hareketlerimizin rehberi olsun» şeklindeydi.

Hikmet kendini bilmektir, görgüdür. «Göz» dür hikmetin sembolü. Bu söz eski Mısır'da tanrının gözüdür: Tanrının gözü güneştir. Geceleri yerinin boş kalmasını istemeyen güneş-tanrı ay'ı yaratmış ve bu ikinci gözünü bilim tanrısı Thot'a vermiştir. Böylece bilgi ve bilim tekrar karşımıza çıkmaktadır.

Tanrı Amon-Ra'nın bütün kudretiyle hüküm sürdüğü devirlerde Oziris resmî tanrılar arasında yer almıyordu, hattâ resmî yazılarda Oziris'e sövülüyordu. Amon - Ra'nın zayıfladığı devirlerde Oziris'in karısı İsis yaşlı Ra'dan bütün gizli bilgileri (hikmet'i) öğrendi. Bir savaşta İsis'in oğlu Horus'un gözü çıkmıştı. Bilim tanrısı Thot bu gözü yerine koydu. Horus da gözünü, lokma lokma doğranan fakat sonradan İsis'in parçalarını birleştirdiği babasına verdi. Böylece Oziris görme yeteneğine tekrar kavuştu ve Ra'nın yerini aldı. Ve bu böylece devam eder, gider....

NUR (IŞIK) :

«Göz» eski Mısır'dan beri başlıca sembollerden biri olagelmıştır. Esasen mitoloji Anadolu'da doğup burada ve Grek yarımadasında gelişen İon (5) mitolojisinden ibaret değildir. Eski Mısır ve Roma mitolo-

(5) Yunan mitolojisi deyince Anadolu mitolojisi anlaşılmalıdır. Zira Yunan kelimesi İon sözcüğünden gelmez. Medeniyetin büyüğü Anadolu topraklarında, İonya'da doğmuş ve gelişmiştir ama batılılar bütün bu medeniyetin Grek ülkesinden gelmiş olduğu masalına (aslında tam tersidir) bizleri de inandırmışlardır. Oysa bugünkü Yunan yarımadası İon değil Grek yarımadasıdır, halkı da İonya'lılar değil Grek'lerdir (La Grèce et les Grecs).

jileri de vardır. Sık sık makalelere ve konferanslara konu olan Oziris - İzis menkıbesi, Mısır mitolojisinin Masonluğa en yakın olan mit'idir. İzis mabedinin rahipleri arasına katılabilmek için geçirilen imtihan, Masonluktaki tekrisin ta kendisidir. Bir kere daha tekrarı gereksiz ve sıkıcı olacaktır. Orada ışık (nur) en önemli unsurlardan biridir : Şark'ın karanlıklarına (zulmet) (6) gömülmek için öğleden itibaren alçalmaya başlayan sabah güneşi, tanrı Oziris'in görevini her gün yeniden üstlenir; tıpkı öldürülen babasının yerine daha parlak şekilde geçen Horus gibi. Nihayet evlâdı olduğumuz «dul kadın» Oziris'in dul eşi İzis'den başkası değildir.

Ö L Ç Ü :

Antik çağ düşünürleri ile birlikte mitolojinin dumanlı havasından da sıyrılıyor. Artık akıl, bilgi, hakikat, ölçü.... şuurlu olarak üzerinde durulan, konuşulan, tartışılan, yazılan konulardır. Günümüzden 3.000 yıl önce başlayıp 1.500 yıl öncesine kadar hükmünü sürdüren antik çağ felsefesinin Aristo'ya göre ilk filozofu, ilk ismi, İzmir'li Homeros'dur. Yani antik çağ felsefesi İlyada ve Odise ile, başka bir deyimle mitolojiyle dolu olarak başlamıştır. Antik çağ felsefesi 1.500 yıllık hükümlerinin yanında, günümüzün düşüncesinin de temelidir. İlk nefesinde mitoloji kokusu alan, ciğerlerine ilk dolan hava mitoloji olan bu felsefe, temel unsur olarak ÖLÇÜ'yü kabullenir. Bu çağın «yedi bilge» si hep ölçü'yü öğütüyor :

Kleobulos, dinlemeyi sevmeli; haz'za (7) hükmetmeli; ZOR'la hiç bir şey yapmamalı... diyor. Solon, keder doğuran haz'dan (7) kaç; çabuk dost edinme ama edindiklerini de çabuk gözden düşürme; hükmedilmeyi inceleyerek hükmetmeyi öğren.... demekte. Khilon, tutkularını dizginle, diyor; dostlarının iyi günlerine yavaş yavaş, kötü günlerine ise koş koş git; kanunlara uy; KENDİNİ BİL.... Pittakos ise şöyle söylüyor : başkasında hoş görmediğini kendin yapma; bahtsızları ayıplama; kazanç doymak bilmez, sana uyanı kazan; affet, oç alma.... Bias, çok dinle, yerinde konuş; yaptığını düşün; güzellikle al, zorlayarak değil.... Periandros : bahtlılıkta ölçülü ol, bahtsızlıkla düşünceli; dostlarına karşı bahtlılıklarında nasılsan bahtsızlıklarında da öyle kal; bütünü düşün; SESSİZLİK en güzel şeydir.... Nihayet Thales ko-

(6) Masonik ve sembolik olarak düşünürsek zulmet değil «cehalet» dememiz gerekir.

(7) Biz bunu «Arzu'ya» hükmetmek anlamında kabul ediyoruz.

nuşuyor : Kötü yoldan zengin olma; kendini dizginleyememek kadar kötü şey yoktur...

Ritüellerimizi karıştırınız. Erişdirmeden başlayarak bütün derecelerimizin törenlerinde bizlere söylenen, telkin edilenler bunlar değil mi? Masonlukda attığımız her adımda, her hareketimizde, her sözümüzde ölçü esas değil mi?

S O N U Ç :

Mısır mitolojisinde tatbikatla salt düşünce içiçedir. İzis Mabedi rahipliğine kabul edilışde bunu açıkça görüyoruz ve Masonlukla büyük benzerliğini derhal farkedebiliyoruz. Mithra doktrininde de aynı madî olay ve benzerlik karşımıza çıkıyor (8). Anadolu ve Grek mitolojisinde ise tatbikata rastlamıyoruz. Burada sadece söz ve düşünce vardır. Masonlukla benzerliğini gözle göremiyor, burada yaptığımız gibi aklımızla ortaya çıkarıyoruz. Bu mitolojide ateş-su-toprak üçlüsü ile hava gibi daha nice semboller var ki bu yazımızın dar çerçevesine sığdıramayıp ele alamadık. Ama Masonik sembollerle aynı olduklarını gördük.

Masalla girdiğimiz konumuzu antik çağ felsefesi ile geliştirip günümüz Masonluğunun fikrî esaslarına kadar getirmek belki cür'etli bir görüş olabilir. Ancak unutmamak gerekir ki, eriştirme töreninde yeni Kardeşimize «yeryüzünün en eski bir kuruluşuna katıldınız» derken kasedtiğimiz şey sadece çok eski yıllarda kurulmuş olmak değil, Masonluğun temsil ettiği fikir'in eskiliğidir Masonluk her fikre saygı duyan, her fikirden pay alan büyük bir sistem, yüce bir meslektir. Kıssa'dan hisşesini (9) yani mitolojiden payını almış ve orijinleri arasına onu da katmıştır.

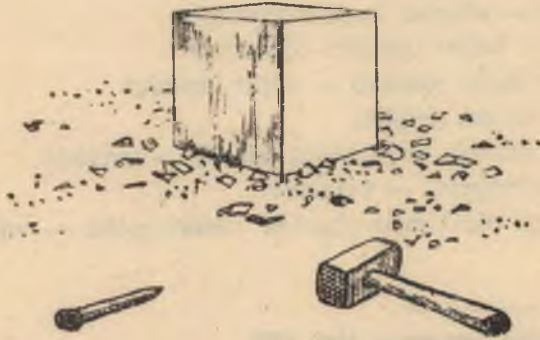
YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1 — Adolf SEEGER : Mythos - Logos - Ethos; Türk Mason Dergisi sayı 45; Ocak 1962.
- 2 — İskender OHRİ : Yurdumuzun Öyküsü; Remzi Kitabevi; 1978.
- 3 — Azra ERHAT : Mitoloji Sözlüğü; Remzi Kitabevi; 1978.
- 4 — Paul NAUDON : Masonluk; Varlık Yayınları; 1968.

(8) Mithra için bakınız : Abdurrahman ERGİNSOY, Mimar Sinan Dergisi, sayı 33 ve 34.

(9) Kıssa : hikâye ; hisse : pay.

- 5 — Özel tahrir hey'eti : Türkiye'de Hür Masonluk Tarihi; Türk Mason Dergisi eki; 1951.
- 6 — Oswald WIRTH : La Franc - Maçonnerie Rendue Intelligible a Ses Adeptes; 3 é livre; Le Livre du Maître; Ed. Lana; 1963.
- 7 — Edith HAMILTON : Mitologya; Varlık Yayınları; 1968.
- 8 — HERODOTOS : Herodot Tarihi; Remzi Kitabevi; 1973.
- 9 — İkinci Derece Ritüeli.
- 10 — Orhan HANÇERLİOĞLU : Düşünce Tarihi; Remzi Kitabevi; 1977.
- 11 — Necib ASLAN : Hikmet Sembolü Göz; Türk Mason Dergisi; sayı 42; Nisan 1961.

Loca Sekreterleri Cennete Giderler mi? ()*

Yazan : Donald D. THORNE

Ceviren : Mişel MARGULİES

Sekreter mektup yazarsa — fazla uzundur.
Yalnız bir kart gönderirse — fazla kısadır.
Hiç yazmazsa — tembeldir.
Komite toplantısına katılırsa — her işe burnunu sokuyordur.
Katılmazsa — ihmalcidir.
Bir üyeden aidat borcunu isterse — münasebetsizdir.
Aidat borçlarını toplamazsa — kabiliyetsizdir.
Akıl danışır — elinden iş gelmiyordur.
Danışmazsa — kendi bildiğini okuyandır.
Teferruatlı bir rapor yazarsa — fazla uzundur.
Özetlerse — tamam değildir.
Her hangi bir konuda fikir beyan ederse — ukalâdır.
Hiç bir şey söylemezse — ilgisizdir.
Neticede bir işi hiç kimse yapmak istemiyorsa — varsın sekreter yapsın.

(*) The New Mexico Freemason, Mart 1980

OLAYLARIN İÇİNDEN

Derleyen : Sahir ERMAN

MAİNE B. L. B. Ü. NİN MESAJI

«Sosyal, ekonomik ve siyasî açılarından karışıklıklarla dolu bir zamanda yaşadığımız hepimizin malûmudur. Bu karışıklıklardan kardeşliğimizin de müteessir olması kaçınılmaz bir olaydır. Yine bilinen bir husustur ki, geçen on yıl zarfında, bir çok üyemiz, hatta başkanlıklarda bulunmuş olanlarımız üyelikten açıkça ayrılmamakla beraber, geleceğimiz hakkında kötümser teşhislerde bulunmaktan da geri kalmamışlardır. Ben, şahsen, böyle bir bozgun psikolojisine katılmıyorum. Tarih, özellikle milletimizin tarihi, büyük karışıklık, felâket ve kötülük dönemlerine şahit olmuş ve bu gibi dönemlerde mesleğimiz için başlıca dayanaklardan biri

olan karakterin gelişmesi ve kardeşlerimizin yardımına koşulması için büyük imkânların varlığını göstermiştir. Gerçekten Evrenin Ulu Mimarının ebedî ve değişmez hakikatlerine dayalı bir felsefe ve öğretimin geçerli olduğu kardeşliğimizde, üzerinde güven ve samimiyetle bina kurabileceğimiz temeller mevcuttur. İşte, bu adın gerektirdiği her hususta, Mason olmanın yüklediği kesin görevlerimizi yerine getirmemiz ve hayatımızda samimiyet ve bağlılığımızı açığa vurmamız gereklidir, çünkü sağlam ve devamlı bir topluluğun şartı olan ahlakî ve manevî değerlerin korunması bu prensiplere bağlıdır» (Harlan F. Small B. Ü. —The

Maine Mason, VIII/1— İlkbahar 1980, s. 3).

«HİRAM» YAYIN ALANINA GİRDİ

İtalyan B.L. tarafından yayınlanmakta olan **Rivista Massonica**'nin yayınına son verilmiş ve Önceki B.Ü. **Gamberini K.** in yönetiminde olmak üzere **Hiram** adında yeni bir derginin yayınlanmasına başlanmıştır. Yeni derginin uzun süre bütün K. lere ışık tutmasını dileriz.

WESTMİNSTER L. DA KUTSAL KİTAPLAR ARASINDA ŞANI YÜCE KUR'AN DA KONULDU :

Yeni Zelânda B.L. na bağlı eski L. lardan biri de 308 numaralı Westminster L. dir. Bu L. her cuma günü saat 17.30 da toplanır ve 21.30 a kadar çalışmalarını sürdürür. Bu L. da şimdi İncil'in yayında Kur'an'a da yemin kürsüsünde yer verilmektedir. Bunun sebebi Mısır Büyük Elçisi İhab Sorur K. in bu L. da tekris edilmiş olmasıdır. Yeni Zelanda'da dört yıldan beri bulunan ve babası da Mason olan Dr. Sarur K. in tekrisinde yüzden fazla K. hazır bulunmuş ve B. sekreterin oğlu tarafından Masonik şهادetnamesi

kendisine verilmiştir. (Newzealand Freemason, Kış 1980, VIII/2, s. 18-22).

KUTSAL KİTAPLAR

«Singapore L. da yemin kürsüsünde İncil'in yanı sıra, Musevî, İslâm, Budist ve Hindu dinlerinin kutsal kitapları da bulunur. İran L. larında İncil, Kur'an ve Zend Avesta mevcuttur. Geleneğe göre, birden fazla kutsal kitabın bulunduğu L. larda gönye ile pergel Ü.M. in mensup olduğu dine ait kutsal kitabın üzerine konulur. Keza bu kutsal kitap yemin kürsüsünün doğusuna, tekris edilecek K. in mensup olduğu dinin kutsal kitabı da kürsünün batısına konulur. Hiç bir kutsal kitap diğerinin üstüne konulmamalıdır. (Mexico B. L. na bağlı 3. numaralı Anahuac L. da Hart K. tarafından verilen konferanstan: The Craftsman, Mart—Mayıs 1980, 2—4).

İNGİLTERE'DEKİ YABANCI L. LAR

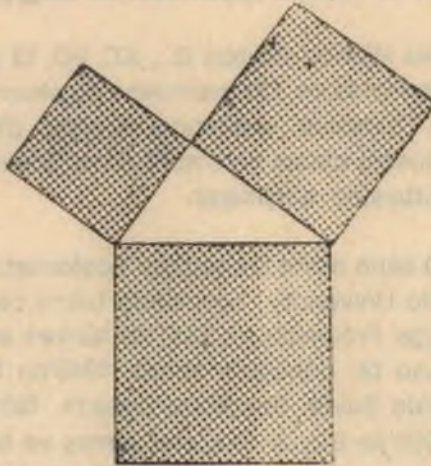
«İngiliz B.B.L. na bağlı Londra'daki 2060 numaralı Fransa L., Londra'da bulunan Café Royal'in mabetlerinden birinde muntazam Mart toplantısını yapmış, Fransa, İspanya, İtalya,

Türkiye, İskoçya, Galler ve İngiltere'den gelen ziyaretçiler bu toplantıya katılmışlardır» (Masonic Square, Haziran 1980, VI. 81).

KUVEYT L. Sİ ÇALIŞMALARINA ARA VERDİ

«Çevredeki elverişsiz şartlar dolayısıyla, 6810 numaralı Kuveyt

L. bir kaç yıldan beri toplanamamakta olduğu gibi, Hükûmetin bir emirnamesi de masonik toplantıların yapılmasını yasaklamıştır. Yakın bir gelecekte bu durumun düzelebileceği konusunda pek az bir ümidin bulunması üzerine Kuveyt L. kendi ber'atını İngiltere B.B.L. na üzülerek iade etmiştir» (Masonic Square, Haziran 1980, VI, 80).

İNGİLTERE'NİN BÜYÜK SEKRETERLERİ

Çeviren : Mişel MARGULİES

İngiltere Birleşik Büyük Locası Büyük Sekreterinin emekli olması, Londra'da Freemasons' Hall'da açılan özel bir sergiye konu olmuştur.

Pek Sayın Sir James Wilfred Stubbs B., KC VO 13 Ağustos 1910 da doğmuştur. Summer Fields ve Charterhouse'da okumuş ve Brasenose College, Oxford'da "classics" diploması almıştır. St. Paul okulunda klasikler ve tarih hocası olmuş ve II'nci Dünya Savaşında muhabere sınıfında yarbay rütbesine ulaşmıştır.

Masonik kariyeri 50 sene evvel Oxford'da başlamıştı. 1930 senesinde 357 numaralı Apollo University Locasında tekris olmuş ve 34 sene müddetle Masonluğa Freemason's Hall'da hizmet etmiştir. Harpten sonra St. Paul'a kısa bir dönüşten sonra, 1949'da Büyük Sekretere Baş Sekreter, 1948'de Büyük Sekretere asistan, 1955'de Büyük Sekreter Muavini ve 1958'de Büyük Sekreter olmuş ve bu vazifeyi Ağustos 1980'de emekliye ayrılıncaya kadar deruhte etmiştir.

Kendisi Berkshire, Middlesex ve Oxfordshire bölgelerinin önceki Bölge Büyük Birinci Nazırı olup, 1964'te önceki Büyük İkinci Nazırlığa ve bu sene Önceki Büyük Birinci Nazırlığa terfi ettirilmiştir.

Burada isimleri sayılamıyacak kadar çok Locanın fahrî üyesi olan Stubbs B.ii'nin Masonik kariyeti şöyle özetlenebilir :

- 1930 357 No. Apollo University Locasında Tekris
- 1937 1899 No. Wellesley Locasına katılma Üs.: Muh.: 1943, Fahrî 1962
- 1938 Westminster and Keystone Locası No. 10 Üs.: Muh.: 1951, 1957'den beri Sekreter
- 1947 Charterhouse Deo Dante Dedi Locası No. 2885 Üs.: Muh.: 1952
- 1958 Royal Alpha Locası No. 16 1958'den beri Sekreter
- 1958 Jubilee Masters' Locası, No. 2712 Üs.: Muh.: 1959
- 1960 Lodge of Antiquity, No. 2 Üs.: Muh.: 1964, 1965'ten beri Hazine Em.:
- 1962 Berkshire Masters' Locası, No. 3684
- 1964 Methuen Locası No. 631 Üs.: Muh.: 1970
- 1966 Quatuor Coronati Locası, No. 2076 Üs.: Muh.: 1970
- 1975 Old Union Locası, No. 46

Sir James Stubbs, 1978 senesi Kraliçe Elisabeth tarafından «Knight Commander of the Victorian Order» sıfatı ile taltif edilmiştir.

İngiltere Birleşik Büyük Locası Büyük Sekreterliğinden (ve dünyadaki Büyük Sekreterler duayenliğinden) emekli olmanın, Sir James'in Masonik çalışmalarının sonu olmayacağından eminiz. Bütün Masonlar mesleğimize ve prensiplerine bağlılığını takdir etmişlerdir. Sir James ve Lady Stubbs'a uzun ve mutlu bir emeklilik dileriz.

"Masonic Square"
Sayı 6 Eylül 1980

LOCALARDAN HABERLER

Localarda Verilen Konferanslar (Haziran-Eylül-Ekim-Kasım-Aralık)

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
İSTANBUL			
Fazilet	Fikret Çeltikçi	Masonluğumuz Üzerine	3.6.1980
ANKARA			
Uyanış	Ahmet Erdem	Masonik Özümleme	5.9.1980
Yükseliş	Çetin Özer	Askerî Localar ve Asker Masonlar	4.12.1980
İnanış	Erdoğan Yalav		
»	Edip Aktaş	Sembollerin Yorumu:	
»	Güner Ünal	Ham Taş	8.12.1980
Barış	Burhan Apaydın	Dünya Ünlülerinden : J.J. Rousseau	17.11.1980

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Dikmen	Ünal Ural	Farmasonluğun İnsanlık adına Papa XIII. Leo'ya cevabı (2.Bölüm)	20.11.1980
Yıldız	Raşit Temel	Landmarklar	13.11.1980
»	şekür Okten	Dış Alemde Mason	27.11.1980
Çankaya	Ekrem Gürenli	Aşk ve Masonluk	7.11.1980
»	Erdem Ünal	Masonlukta Kardeşlik Duygusunun Anlamı	28.11.1980
»	Selim Arseven	Toplumda ve Masonlukta Yardımın Önemi	12.12.1980
Arayış	Aktan Okan	Rehberlik	4.11.1980
»	Orhan Dinç	Edebiyat Dünyası ve Masonluk	2.12.1980
Üçgül	Orhan Alsaç-Aydın Alsaç	Sevgi Üzerine	10.9.1980
Eşitlik	Kemal Kaynar	Müzisyen Masonlar ve Bazı Örnekler	9.9.1980
»	Orhan Aslanoğlu	Masonluk ve Jacobizm	18.11.1980
»	Güneş S. Küncer	Çokuluslu Sosyal Dernekler ve Masonluk	9.12.1980
Yunus Emre	Tuğrul Aşuroğlu	Masonik Tarihe Bir Bakış	8.12.1980

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
İZMİR			
İzmir	Ali Necdet olakoğlu	Atatürkçülük ve İlkeleri	6.11.1980
İzmir	Tacettin Ürkmen	Masonik Görüşle Türk Halk Şiiri	18.12.1980
Nur	Oktay Ersoy	Fazilet	14.10.1980
»	Emin Doğan	Goethe	9.12.1980
İrfan	Gündüz Selçin	Masonlukta Tekris	13.10.1980
»	Erdal Keresteci	Devam ve Önemi	»
»	Nusret Demir	Masonluk Ne Değildir?	17.11.1980
Ümit	Cevdet Külahlroğlu	İnsan Sevgisi	24.10.1980

BAKIMLI VE KADIM
KURULUŞ YILDÖNÜMLERİNİ
İDRÂK EDEN LOCALAR

VADİSİ	LOCASI	KURULUŞ TARİHİ
İSTANBUL	HULUS	25.10.1961
»	MÜSAVAT	26.11.1950
»	LİBERTAŞ	29.11.1952
»	DEVİRİM	1.12.1962
»	FREEDOM	18.12.1961
»	S. DOSTLAR	29.12.1958
ANKARA	BİLGİ	7.10.1951
»	ÇAĞ	22.11.1969
»	İNANIŞ	29.11.1951
»	ÇANKAYA	23.12.1961
»	BARIŞ	25.12.1954
»	DİKMEN	25.12.1954
İZMİR	GÖNÜL	1.10.1955
»	İRFAN	1.10.1955
»	ÜMİT	1.10.1955
MANİSA	MANİSA	11.11.1977

ARAMIZDAN AYRILANLAR

Adı	Doğumu	Tekris Tarihi	Lo. : sı	Tarih
Suad Arpad	Selânik, 1901	1.6.1927	S. Dostlar	26.5.1980
Mehmet Kurucu	Çal, 1914	16.6.1961	İzmir	3.6.1980
Fuat Aydemir	İst., 1904	1928	Sevgi	12.6.1980
Bedri Şakır Yalçer	İst., 1904	1927	Ülkü	19.6.1980
Fuat Atasagun	Karaman, 1908	10.5.1955	Doğuş	19.6.1980
Kohen Erkip	Edirne, 1339	9.12.1957	Barış	30.5.1980
Adnan Yumuk	Amasya, 1927	14.10.1963	İrfan	16.8.1980
Mehmet Süzer	Kula, 1927	12.2.1974	Ülke	21.8.1980
Remzi Yamaç	İzmir, 1914	24.2.1972	Gönül	23.8.1980
Şemseddin Yumlu	İstl, 1918	25.3.1970	Ephesus	31.7.1980

Eb.: Meş.: 'a intikal eden kardeşlerimize Ev.: U.: Mi.: 'dan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

C O N T E N T S

5. Sacrum absconditum Naki Cevad AKKERMAN
16. Can the contradictions between man
and the universe, seen in the
Holy Books be reconciled? I Faruk ERENGÜL
24. Thoughts on Masonic actions Macit ERBUDAK
37. Masonic poems I Kemâl KAPLANCALI
49. Masonry and philately Yazan: Walter J. KIRBY
Çeviren: Tarık GÜNER
53. From Mythology to Masonry Reşit ATA
62. Do secretaries go to Heaven? Donald L. THORNE
63. Current events Sahir ERMAN
68. News from our Lodges Mimar SİNAN
72. In Memoriam Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziya Sokağı - Beyoğlu/İSTANBUL